

UK Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Bakalářská práce

TEPLICKÝ INCIDENT

The Teplice Incident

Jana Maříková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Alena Míšková, Ph.D

2011

Prohlášení

Prohlašuji, že tuto práci jsem vypracovala sama a s využitím jen těch pramenů a literatury, které jsou uvedené v seznamu literatury.

V Praze dne 9.3. 2011

.....

Jana Maříková

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat všem, kteří mi ve vypracování práce pomáhali, poskytovali mi informace a také oporu. Velké díky patří vedoucí mé práce doc. PhDr. Aleně Míškové, Ph.D, která mi poskytla rady, připomínky a informace, bez kterých by tato práce vznikala mnohem složitěji. Také děkuji své rodině, která mi byla hodně nápomocná při překladu článků z německých novin.

Jana Maříková

ANOTACE

The thesis describes a minor incident between Sudeten German Party members and the police that took place in Teplice-Šanov on October 17th 1937. The leading character of the episode was German deputy Karl Hermann Frank. This work focuses on the background, motivations and impacts of the event which (despite its marginality) caused many reactions throughout the pre-war Europe.

KEY WORDS

Československá republika, Teplice, Teplice-Šanov, 30. léta 20. století, Sudetoněmecká strana, Karl Hermann Frank, česko-německé předválečné vztahy, Konrád Henlein, Heinz Rutha

Czechoslovak Republic, Teplice, Teplice-Šanov, 1930s, Sudeten German Party, Karl Hermann Frank, Czech-German pre-war relations, Konrad Henlein, Heinz Rutha

OBSAH

1	ÚVOD.....	7
1.1	Prameny a použitá literatura	9
2	SPOLEČENSKÁ SITUACE PŘED TEPLICKÝMI UDÁLOSTMI	12
2.1	30. léta 20. století a vznik Sudetoněmecké strany	12
2.2	Karl Hermann Frank	15
2.2.1	Mládí.....	15
2.2.2	První krůčky k politické kariéře.....	16
2.2.3	Kariéra v Sudetoněmecké straně.....	18
3	KRAJSKÝ SJEZD SUDETONĚMECKÉ STRANY 16. a 17. října 1937.....	20
3.1	Program sjezdu	20
3.2	První den krajského sjezdu SdP, sobota 16.října 1937	22
3.3	Druhý den krajského dne SdP, neděle 17. října 1937.....	27
4	TEPLICKÝ INCIDENT.....	33
4.1	Incident	33
4.2	Teplický incident podle německých zdrojů	34
4.3	Teplický incident podle českých zdrojů.....	37
4.4	Interpretace událostí.....	41
5	DOZVUKY A DŮSLEDKY TEPLICKÉHO INCIDENTU	43
5.1	Reakce tisku na teplický incident.....	45
5.2	Ohlas incidentu v německých novinách	46
5.3	Ohlas incidentu v českých novinách.....	48
5.4	Ohlasy incidentu v tisku dalších států Evropy	49
6	RUTHOVA AFÉRA	51
7	ZÁVĚR	57
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	59
9	POUŽITÁ LITERATURA.....	60
9.1	Prameny	60
9.2	Sekundární literatura.....	60

10	PŘÍLOHY	63
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	69
12	RESUME.....	70

1 ÚVOD

Teplíce, nejstarší lázně v Čechách¹, jsou místem, kde se po dlouhá staletí léčili a relaxovali lidé z blízkého i dalekého okolí. Podle nálezů mincí se ve zdejších teplých pramenech koupali už staří Římané a Keltové.² Po jejich odchodu upadly vzácné prameny na pár století v zapomnění, ale v roce 762 byla horká vřídla znovu objevena. Začala nová éra lazebnictví a lázeňství. Největšího věhlasu a rozkvětu se Teplíce dočkaly v 19. století, kdy hostily velikány tehdejší doby – Napoleona, Richarda Wagnera, Fryderyka Chopina, Ference Liszta a další. Proslulost Teplíc a jejich vznešenou klientelu může přiblížit historka, jež vypráví o Beethovenovi s Goethem. Ti se spolu procházeli po zámeckém parku. Beethoven si v Teplicích léčil nedoslýchavost, Goethe zde hledal klid pro psaní povídek. Během své procházky se setkali s rakouskou císařovnou Marií Ludvikou.³ Goethe se hned uctivě klanil, zatímco nespoutaný Beethoven hrdě prošel celým průvodem, a snad i sama císařovna musela o krůček ustoupit, aby ji skladatel nesrazil. Jak vidíme, v Teplicích se běžně setkávali básníci, skladatelé, panovníci. Ti všichni měli jedno společné, hledali v lázeňském městě odpočinek a úlevu od okolního rušného světa i bolesti.

Klidná éra Teplíc však skončila úderem 20. století. Jakožto v pohraničním městě zde žilo vysoké procento německého obyvatelstva, a to začalo být neklidné. Právě do těchto bouřlivých dob, kdy byly na denním pořádku menší či větší incidenty a naschvály mezi německými a českými sousedy Teplíc, spadá téma této bakalářské práce.

Teplický incident byl ve své podstatě neškodná událost, šarvátka mezi několika muži, kterých jsme svědky každý den. Pár strkanců a ostřejších slov.

---

¹ BUDINSKÁ, Jitka. *Kapitoly z dějin lázeňství*. Teplíce: Regionální muzeum v Teplicích, 2006. s. 26.

² HOFFMANN, František. *Středověké město v Čechách a na Moravě*. Praha: Lidové noviny, 2009. s. 309.

³ PEER, Přemysl. *Dějiny Teplicka do roku 1848*. Teplíce: Oblastní muzeum Teplíce, 1969 s. 26.

Hrozby a nadávky. Výsledkem byly jen modřiny a otláčeniny. Proč se tedy o jedné roztržce (která navíc v té době nebyla ojedinělá) mezi německými poslanci a českými policisty zmiňovaly české, německé, ale i belgické, francouzské či britské noviny? A nejen to, po několik následujících dní zaplňovaly teplické události první strany většiny novin. České obyvatelstvo s nelibostí komentovalo německé výstupy a provokace, německý národ zase incidentem dokazoval šikanu ze strany českých úřadů i svých spoluobčanů. Situace byla neutišitelná. Poslanci SdP dodávali do parlamentu stížnosti a interpelace. Konrád Henlein napsal dopis samotnému prezidentu Benešovi. Zahraničí napjatě pozorovalo, co se z jedné pouliční roztržky vyvine. Henleinovská propaganda fungovala dokonale. Z malého případu, který by se jinak pravděpodobně nedostal ani do celostátních novin, a jediným, kdo by o něm věděl, by byl policista zakládající výpovědi a svědectví do policejní složky, se stala celonárodní, ba dokonce mezinárodní aféra, která se probírala v kabinetech daleko od místa konání.

Vyvstává mnoho otázek. Proč tolik pozornosti? Zneužili čeští četníci situace? Došlo z jejich strany k šikaně? Nebo to byla jen provokace z německé strany? Pokud ano, plánovaná, nebo spontánní? Potřebovali poslanci SdP odvést pozornost od jiných událostí? Nebo potrebovali získat potřebné hlasy do blížících se voleb? Chtěli snad dokázat, že v Československé republice nebudou Němci nikdy rovnocenní s Čechy, a tím pohraniční obyvatelstvo i vládu připravit na požadavky autonomie Sudet? Práce si pokládá za cíl pokusit se tyto nejasnosti a otázky zodpovědět.

1.1 Prameny a použitá literatura

Při práci jsem využívala převážně primární literaturu, a to noviny z doby incidentu a archivní dokumenty. Ty se nacházely ve Státním okresním archivu Teplice ve sbírce fotografií. Archivní složka nese název Historické události v letech 1918–1938⁴. V ní jsem našla samostatnou obálku s názvem Teplický incident, kde se nacházely fotokopie spisů týkajících se průběhu schůze SdP 16. a 17. října 1937 i samotného incidentu. Byly zde mimo jiné výpovědi očitých svědků z řad zasahujících policistů i náhodných kolemjdoucích. Složka obsahovala zprávy zasílané teplickým policejním úřadem Ministerstvu vnitra a Prezidiu zemského úřadu. Dále jsem také našla zprávy zahraničních zpravodajů, kteří českým úřadům hlásili nálady a reakce na teplický případ v zahraničních médiích. Tuto složku a fotokopie dokumentace dal podle informací nynější ředitelky archivu, paní Květoslavy Kocourkové, založit v sedmdesátých letech tehdejší ředitel archivu Rudolf Bervic. Právě tato dokumentace mi přinesla nejcennější informace, protože obsahovala asi nejucelenější dostupné informace.

Spolu s archivními dokumenty jsem v teplickém archivu pracovala s německy psanými novinami Teplitz-Schönauer Anzeiger, které byly k vytvoření práce taktéž velmi potřebné. České noviny, použité a citované v práci, byly všechny dohledatelné v Národní knihovně.

Ve výše zmíněných primárních zdrojích jsem se pokoušela nalézt také dobové fotografie. V žádných novinách ani časopisech však nebyly fotky publikovány. Dle slov paní ředitelky Kocourkové bylo vzhledem k charakteru incidentu fotografování značně nebezpečné.

---

⁴ Státní okresní archiv Teplice (dále jen SOkA), Sběrka fotografií, část II/2, Historické události v letech 1918-1938. Všechny použité archiválie se nacházely v této složce.

Našla se však jedna výjimka. Ve zprávě zaslané Státním policejním úřadem v Teplicích-Šanově Prezidiu ministerstva vnitra 25. října 1937 je zmiňován a popisován snímek, na kterém je zachycena scéna odvádění Karla Hemanna Franka směrem k policejní stanici. Tato fotografie měla být publikována v německé časopise *Münchberger-Helmbrechtsehr Zeitung*, čísle 248 z 23. října 1937.⁵ Tento časopis se mi však nepodařilo dohledat a ani samotná fotografie v archivech uchována není.

Archiv města Ústí nad Labem, který jsem při hledání informací také kontaktovala, nedisponoval, bohužel, žádnými dokumenty nebo fotografiemi, které bych v práci použila.

Sekundární literatura o teplickém incidentu není příliš obsáhlá. V mnoha publikacích a monografiích týkajících se sudetoněmecké otázky se o něm autoři sice zmiňují, většinou se však spokojí jen s několika větami či kratším odstavcem. Nejrozsáhleji se události věnuje Brügel v monografii *Češi a Němci* a Otta Novák v knize *Henleinovci proti Československu*.⁷ O teplickém incidentu píše i Květoslava Kocourková ve svém příspěvku do sborníku *Vznik a vývoj iredentistických snah německého obyvatelstva v letech 1918-1945*.⁸ Další literatura, která se zabývá obdobím 30. let a problémy německo-českých vztahů, ze které jsem čerpala je uvedena v seznamu použité literatury v závěru předkládané práce.

Biografické údaje, použité v medailonku o Karlu Hermannu Frankovi, jsem čerpala především z biografie od Miloslava Moulise a Dušana Tomáška,⁹

---

⁵ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, „Kreistag 1937“ v Teplicích-Šanově, ve dnech 16. a 17. října 1937, pořádaný stranou SdP. Obr. č. 1. a 2.

⁶ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci*. Praha: Academia, 2008. 415 s.

⁷ NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu: Z historie sudetoněmeckého fašismu v letech 1933-1938*. Praha: Naše vojsko, 1987. 235 s.

⁸ KOCOURKOVÁ, Květoslava; VILÍM, Karel. *Teplice*. Praha- Litomyšl: Paseka, 2009. 77 s.

⁹ MOULIS, Miloslav; TOMÁŠEK, Dušan. *K. H. Frank: Vzestup a pád karlovarského knihkupce*. Praha: Epoque, 2003. 443 s.

z německé publikace *Von Reval bis Bukarest*¹⁰ a dalších publikací, které jsou taktéž uvedeny v použité literatuře.

---

¹⁰ BALLING, Mads Ole. *Von Reval bis Bukarest*. Kopenhagen: B. Stougaard Jensen, 1991. 933 s.

2 SPOLEČENSKÁ SITUACE PŘED TEPLICKÝMI UDÁLOSTMI

2.1 30. léta 20. století a vznik Sudetoněmecké strany

30. léta byla v celém světě i v Československu poznamenána Velkou hospodářskou krizí. Když byla Newyorská burza nucena vyhlásit 25. října svůj krach, započala tím léta úpadku veškerých hospodářských odvětví.

Z evropských států krize nejvíce postihla Velkou Británii a Německo. Neutěšená hospodářská situace nahrávala extremistickým politickým stranám, proto v Německu získala značný vliv Hitlerova Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP).

Zvolení Hitlera kancléřem, hospodářské uklidnění situace v Německu i myšlenky pangermanismu se brzy odrazili v náladě i v sousedním Československu. Německá menšina, která byla v ČSR nejpočetnější menšinou (podle sčítání lidí z roku 1930 žilo v ČSR 3 231 688 občanů hlásících se k německé národnosti)¹¹, se stále více ztotožňovala s myšlenkou Velkého Německa, která se do Československa začala šířit. Iredentistické snahy byly umocněny také geografickým rozmístěním německé menšiny. Nejvíce Němců v Československu pobývalo kolem hranic, tudíž vyvstal názor, že právě tato místa by měla být přidružena k Německu.

Přitom postavení německé menšiny ve státě nebylo nijak nelidské. Naopak, německá menšina v Československu měla mnohem lepší podmínky než menšiny v jiných státech. Na vysoké úrovni bylo německé školství, v Československu se nacházela německá univerzita a dvě techniky. Německý kulturní život také nijak nezaostával, vycházelo 63 deníků, fungovalo 17 německých divadel a

---

¹¹ NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu: Z historie sudetoněmeckého fašismu v letech 1933-1938*. Praha: Naše vojsko, 1987. s. 11.

existovala dokonce i rozsáhlá síť obecních knihoven.¹² Sám K. H. Frank po válce přiznal, že v Československém státě netrpěl.

Sporná otázka mezi německou menšinou a československým státem byla komunikace občanů s úřady. Němčina byla v takovémto kontaktu dovolena pouze v městech s větší než 20 % menšinou německé národnosti.¹³ To byl poněkud problém, protože němečtí obyvatelé, kteří žili v městech s nižším procentem německého obyvatelstva tak přišli o možnost s úřady lépe komunikovat.

Dalším nedostatkem bylo nedodržování národnostního klíče při dosazování míst ve státní službě. To bylo zapříčiněno nevolí německého obyvatelstva podílet se na organizaci nově vzniklého státu, v němž se ocitli de facto proti své vůli. Jejich nedostatečná integrace byla později příčinou nemožnosti vstupu do služby ve státní správě, ačkoli o ni začínali jevit zájem. Německy mluvící občané například neuspěli, protože nedokázali splnit jazykovou zkoušku z češtiny, která byla pro takováto místa nutná.

Výraznější nespokojenost však přišla právě v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí. V Československu byl nejvíce postižen lehký průmysl, který se soustředil hlavně v pohraničí, kde bylo velké procento německého obyvatelstva. Všudypřítomnou nezaměstnanost, nouzi a bídu využívaly německé strany, které usilovaly o rozboření Československa.¹⁴ Přesvědčovaly německou menšinu, že jediným východiskem ze vzniklé situace je připojení k Říši. Jejich agitace byla postavena na kritizování Československého státu a jeho neschopnosti nastalé poměry změnit a vyřešit. Neutěšená situace byla podhoubím pro radikalismus a extremismus. Dvěma největšími německými

---

¹² NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu*, s. 12.

¹³ *Tamtéž* s. 13.

¹⁴ V Československu existovaly dva druhy německých politických stran., negativistické a aktivistické. Zatímco aktivistické se pokoušeli vycházet s českou stranou a hledat kompromisy a řešení vhodné pro obě strany, negativistické politické strany se pokoušely Československu škodit, sabotovat jednání, diskreditovat ho na mezinárodním poli nebo ho celkově zničit. In KURAL, Václav; RADVANOVSKÝ, Zdeněk. *"Sudety" pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. s. 23.

politickými stranami, které můžeme nazývat pro svoji orientaci proti Československu negativistické, byly Deutsche Nationalsozialistische Arbeitpartei¹⁵ (DNSAP) a Deutsche Nationalpartei¹⁶ (DNP). Jejich programy, kontakty s Hitlerem a německými nacisty a protistátní výroky brzy vzbudily pozornost a oběma stranám začal reálně hrozit zákaz činnosti a rozpuštění.

A v tuto chvíli se do dějin výrazněji zapisuje Konrád Henlein. Právě tohoto náčelníka Německého tělocvičného svazu vytipoval Hans Krebs, hlavní sekretář DNSAP za ideálního adepta na vůdce nové německé politické strany, která by nebyla postížena zákazy a omezeními jako DNSAP či DNP a zároveň by mohla poskytnout útočiště pro členy těchto dvou stran. 1. října 1933¹⁷ tak vznikla strana Sudetendeutsche Heimatfront¹⁸ (SHF), v roce 1935 přejmenovaná na Sudetendeutsche Partei (SdP).¹⁹ Tato strana fungovala v Československu do roku 1938, kdy byla integrována do Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP).²⁰ Během těchto šesti let se podařilo Sudetoněmecké straně shromáždit velkou základnu, sdružovala podstatnou většinu Němců žijících v Československu.²¹ V roce 1938 již měla přes jeden milion členů.²²

Straně SdP se v běžné řeči říkalo henleinovci, podle jejího hlavního představitele. Později byla zvána také Hitlerova pátá kolona, pro svou (byť zpočátku zapíranou) spolupráci s Hitlerem a předními představiteli NSDAP.²³

A v této straně, která si mezi sudetoněmeckým národem brzy našla svou pevnou základnu, se objevuje muž, který bude hrát hlavní úlohu v událostech, které bude zkoumat tato bakalářská práce. Karl Hermann Frank.

---

¹⁵ Německá nacionálně socialistická strana dělnická.

¹⁶ Německá strana národní.

¹⁷ NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu*, s. 214.

¹⁸ Fronta sudetoněmecké domoviny/ Sudetoněmecká vlastenecká fronta.

¹⁹ Sudetoněmecká strana.

²⁰ Německá národně socialistická strana dělnická.

²¹ NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu*, s. 65.

²² Velký příliv členů byl způsoben připojením Svazu německých zemědělců (BdL) a německé Křesťanské strany lidové (CSV).

²³ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci*, s. 337-354.

2.2 Karl Hermann Frank

2.2.1 Mládí

Ve Školní ulici v Karlových Varech se 1. ledna 1898 narodil devětatřicetiletému učiteli Heinrichu Frankovi a jeho ženě Paule prvorozený syn. Otec ho pojmenoval po jednom pangermánském předákovi, kterého obdivoval.²⁴ V rodném listě má tedy napsáno jméno Karl Hermann Frank.

Otec Karla Hermanna byl zastáncem myšlenky velkoněmectví, obdivoval Bismarcka, ale nenáviděl vše české i rakouské.²⁵ Heinrich Frank tyto postoje vštěpoval již od malička všem svým třem synům.²⁶ Karl Hermann tak pravděpodobně již od útlého dětství pociťoval k českému národu nelibost a nenávisť.

Karl Hermann nebyl právě nadaným žákem, učení ho nezajímalo ani nebavilo, ale přesto nastoupil na klasické gymnázium v Karlových Varech. Emil Heilinggötter na něj vzpomínal takto:

„Ve škole byl skoro podprůměrným žákem, ale už tehdy (...) jevil známky pyšné a panovačné povahy. Protože byl synem nadučitele, domníval se vždy, že je něčím lepším mezi námi. Právě proto, že byl synem učitele bylo mu leccos prominuto.“²⁷

Už ve školní lavici se tedy projevovala jeho nadutá a pyšná povaha. Byl také dosti výbojný, o čemž svědčí jeho bratr Ernst, který ve své knize o Karlu

---

²⁴ MOULIS, Miloslav; TOMÁŠEK, Dušan. *K. H. Frank : Vzestup a pád karlovarského knihkupce*. Praha : Epoque, 2003. s. 12.

²⁵ *Tamtéž*, s. 14.

²⁶ Ernst Frank se narodil dva roky po Karlu Hermannovi, nejmladší Walter Anton pak o dalších osm let později. Paula Franková porodila také dvě dcery, jednu před narozením prvního syna, druhou po jeho narození, ale obě dvě záhy zemřely. *Tamtéž*, s. 14.

²⁷ *Tamtéž*, s. 15.

Hermannovi²⁸ popisuje některé z jejich častých bojů. Při jedné z potyček, i když ne právě s bratrem, ale se spolužáky ze střední školy, se Karlu Hermannovi stala nehoda, která ho do budoucna dost poznamenal. Byl zasažen z ručního praku do oka. I přes opětovnou snahu se lékařům nepovedlo oční bulvu zachránit, museli ji nakonec vyjmout a místo ní nasadit skleněnou protézu.

2.2.2 První krůčky k politické kariéře

Již od mládí byl Karl Hermann zapojen do organizací, které byly založeny na vůdcovském principu. Jednalo se o skupiny wandervogelů. I on sám byl v jedné ze zmíněných organizací vůdcem. Projevoval sklony k touze po moci a manipulaci s lidmi.

Po vypuknutí první světové války chtěl stvrdit svůj vztah k Německu narukováním do armády. Hlásil se jako dobrovolník, ale kvůli zranění oka mu to nebylo dovoleno.²⁹ To byla pro Franka velká rána, vždy vzhlížel k vojákům a chtěl být jedním z nich. V pozdějších letech rád oblékal vojenské košile a kalhoty a zdravil srážením podpatků, jak to viděl u vojáků.³⁰

Od mlada to táhne Karla Hermanna k politice. Ve svých dvaceti letech se poprvé projevili aktivněji, když spolu s ing. Jungem založil místní organizaci DNSAP ve Vítkovicích.³¹ Později bude na tuto skutečnost velmi rád upozorňovat jako na vůbec první založení německé nacionálně socialistické organizace v Československu. Ovšem čas jeho politické aktivity ještě nedozrál, Karl Hermann šel studovat. Vybral si právnickou fakultu na německé univerzitě v Praze. Zároveň se stává úředníkem ve Vítkovických železárnách. Píše se rok

---

²⁸ FRANK, Ernst: *K. H. Frank, Staatsminister im Protektorat*. O publikaci více MOULIS, M. TOMÁŠEK, D. K. H. Frank, s. 15.

²⁹ V této době byli na frontu přijati jako dobrovolníci Konrád Henlein a Heinrich Rutha. Muži, kteří ve Frankově životě (zvláště v případě Henleina) budou hrát důležitou roli. Zatím to jsou však jen neznámá jména.

³⁰ *Tamtéž*, s. 54.

³¹ *Tamtéž*, s. 17.

1918 a Kromě studií a práce se Frank aktivně účastní i snah o rozbití právě vzniklého Československa. Stále však aktivně nevstupuje do politického života.

V roce 1919 se vrací do Karlových Varů a nastupuje jako úředník na dráze. Jeho studia jsou neúspěšná, po dvou semestrech Frank z učení odchází. Rodina tvrdila, že je to kvůli nepříznivé finanční situaci, je však pravděpodobnější, že Franka učení prostě nezajímalo. Stále ho lákala vidina rychlé kariéry. Byl to totiž ambiciózní a ambiciózní člověk. Právě proto se stále angažoval v různých německých organizacích nacionalistického charakteru. Plynuly z toho pro něj výhody, seznamoval se s funkcionáři, navazoval kontakty, které by se mu v budoucnu mohly hodit.

V roce 1923 odešel z železnice a vydal se na dráhu knihkupce. Prvním rokem je učněm ve firmě Erich Matthes, ve vesnici Hartenstein. Toto nakladatelství sloužilo nacionalistickému hnutí.³² I později, když si založil své vlastní knihkupectví a nakladatelství, nejprve v Lokti a poté v Karlových Varech, se soustředil na nacionalisticky laděnou literaturu. Nebyl ovšem dobrým podnikatelem, brzy dlužil všem kolem sebe. Rodině, známým, záložnám, tiskařským dílnám.³³ Bratr Ernst se ho snaží varovat, aby své dluhy splácel a nenadělal si všude nepřátele. Karla Hermanna však jako by tyto problémy nezajímaly.

Záchrana pro něj přišla na podzim 1933, kdy byla založena SHF (Sudetendeutsche Heimatsfront). Ač se tato strana zprvu tvářila jako plně loajální k ČSR, Frank stejně jako mnozí další vytušil, že je to jen zástěrka. Chápal, že SHF byla zastřešující stranou pro rozpuštěnou DNSAP a DNP. Ale jelikož to bylo přeci jen nápadné i pro československé obyvatelstvo a vládu, nesměla SHF udělat při svém vzniku žádnou chybu. Rychle ji totiž mohl potkat

---

³² *Tamtéž*, s. 29.

³³ *Tamtéž*, s. 24 -28.

stejný osud, jako DNSAP a DNP.³⁴ Proto Henlein mluvil o loajalitě. Proto zdůrazňoval, že nechce Československo rozbít a jeho části připojit k Německu.

2.2.3 Kariéra v Sudetoněmecké straně

V říjnu 1933 tedy Frank nastoupil svou politickou dráhu, ke které vždy směřoval. Karl Hermann Frank zastupoval v SHF zvláštní roli. V počátcích byl spíše nestraník. SHF byla totiž složena převážně ze dvou skupin lidí. První byli představitelé DNSAP, druzí pak členové Kameradschaftsbundu.³⁵ Problém byl v tom, že tyto dvě skupiny se k sobě chovaly dost nevraživě. Rozcházel se totiž v názoru na vůdcovský princip. Zatímco DNSAP byla blízka myšlenka jednoho silného vůdce, KB upřednostňoval elitní vládnoucí skupinu namísto jedince. Je nasnadě, že tou elitou mysleli sami sebe. Karl Hermann ale nepatřil do žádné z těchto skupin, netrpěl jejich nenávisť a tím stál nad nimi, jak v oblíbenosti u Henleina, tak i v hierarchii strany. Může za to i fakt, že Frank přispěl Henleinovi nemalým kapitálem při formování strany. Tyto peníze měli být jměním „rozpuštěné místní skupiny Německé národní strany v Karlových Varech.“³⁶

Zároveň se svým postupem se Frank dostal i ze své tíživé finanční situace. SHF totiž převzala jeho knihkupectví i s dluhy. Frank se stává profesionálním politikem.

Zkouškou pro nově vzniklou stranu byly volby v roce 1935. SdP (30. dubna se Sudetendeutsche Heimatfront přejmenovala na Sudetendeutsche Partei) si dala velkou práci s propagační kampaní, čtyři týdny Henlein objížděl pohraničí a

---

³⁴ *Tamtéž, s. 31.*

³⁵ Kameradschaftbund (KB), Svaz věrného přátelství, byla nacionalisticky orientovaná mládežnická organizace. Počet členů KB nebyl vysoký, pohyboval se v řádu několika slovech. Důvodem byla jistě elitářství, členové se považovali za výkvět německé mládeže v ČSR. Při přijímání se nový člen musel zavázat mlčenlivostí a plnou poslušností spolku. V čele KB byl vůdce, kancléř a svazová kapitula. K členům Kameradschaftu patřili například Konrád Henlein, blízký Henleinův přítel Wilhelm Sebekovsky, dr. Brand nebo Heinz Rutha.

³⁶ MOULIS, Miloslav; TOMÁŠEK, Dušan. *K. H. Frank*, str. 32.

agitoval pro svou stranu.³⁷ Ve volebních výsledcích se to projevilo. SdP získala 15,01 procent hlasů³⁸, z jejich řad bylo zvoleno 44 poslanců.³⁹

K. H. Frank, který byl zvolen předsedou parlamentního klubu SdP, a ostatní se v parlamentu představili neobvyklým a docela provokativním a zastrašujícím způsobem. Když poprvé vstoupili do Rudolfinu, kde se konala zahajovací schůze nové poslanecké sněmovny, všichni na sobě měli stejný kroj inspirovaný vojenskou uniformou a vysoké boty.⁴⁰

SdP se tedy stala parlamentní stranou a mohla začít pomalu naplňovat svůj program provokací proti Československému státu. Začíná tak vyplouvat na povrch pravá podstata strany, která zpočátku nebyla Československem rozpoznána.

Frankova hvězda od této chvíle nadále stoupala, nezhasla ani po Mnichovu, ani po vypuknutí války. Právě naopak, Franka čekal strmý vzestup, který byl zakončen funkcí státního ministra.

---

³⁷ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci*. Praha : Academia, 2008. s. 362.

³⁸ *Český statistický úřad*. 2011 [cit. 2011-06-21]. Volby do Národního shromáždění 1920 až 1935. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/publ/4219-06-1920_az_1935.

³⁹ *Tamtéž*, s. 363.

⁴⁰ MOULIS, Miloslav; TOMÁŠEK, Dušan. *K. H. Frank*, str. 54.

3 KRAJSKÝ SJEZD SUDETONĚMECKÉ STRANY 16. a 17. října 1937

3.1 Program sjezdu

30. září 1937 obdržel Státní policejní úřad v Teplicích-Šanově zprávu, že se zde chystá uspořádat svůj krajský den (Kreistag 1937) Sudetoněmecká strana (SdP). Sjezd se měl konat o víkendu 16. a 17. října 1937. Spolu s tímto ohlášením byl dodán také plánovaný program schůze, který měl být policejní stanicí schválen.

Krajský den měl začínat v sobotu v 15. hodin pracovní schůzí funkcionářů strany. Na programu byly „*Hospodářské a sociální otázky dělnické, zemědělské a živnostenské.*“⁴¹ Byli ohlášeni čtyři řečníci se svými projevy – advokát Antonín Kreissl, inženýr Rudolf Raschka, Rudolf Kasner a poslanec Ernst Peschka.⁴² Sobotní program měl být následně zakončen slavnostním představením v divadle.⁴³

Na neděli byla naplánována veřejná schůze činovníků strany. Měla začít o půl desáté dopoledne a nahlášení byli další tři řečníci. Spolu s předsedou strany Konrádem Henleinem, jehož řeč měla být pronesena na závěr celé akce, to byli poslanci Fritz Zippelius a Konrád Kundt. Po schůzi měl ještě krátce před jednou hodinou odpolední následovat průvod středem města.⁴⁴

Zpráva o plánované akci byla předána JUDr. Soukupem také na Prezidium ministerstva vnitra. V jejím závěru Soukup souhlasí s konáním podniku a hodlá jeho uskutečnění povolit:

---

⁴¹ KOCOURKOVÁ, Květoslava . Teplický incident: In *Vznik a vývoj iredentistických snah německého obyvatelstva v letech 1918-1945*. Ústí nad Labem: Krajská správa Sboru národní bezpečnosti , 1987. s. 145-152.

⁴² SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva Státního policejního úřadu v Teplicích o průběhu Kreistagu 1937.

⁴³ Výtržnosti henleinovců v Teplicích-Šanově. *Národní listy*. 18. 10. 1937, 42, s. 1.

⁴⁴ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva Státního policejního úřadu v Teplicích o průběhu Kreistagu 1937.

„Ohlášený podnik, pak-li že by se do doby pořádání nevyskytly závadné okolnosti, hodlám povolit dle §3 shromažďovacího zákona.“⁴⁵

Nakonec však program nebyl schválen v celém znění, závěrečný průvod městem a tábor lidu se nekonal. Ty byly policejními úřady zakázány.⁴⁶

---

⁴⁵ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva Státního policejního úřadu v Teplicích o průběhu Kreistagu 1937.

⁴⁶ KOCOURKOVÁ, Květoslava . Teplický incident In *Vznik a vývoj iredentistických snah německého obyvatelstva v letech 1918-1945*. Ústí nad Labem : Krajská správa Sboru národní bezpečnosti , 1987. s. 145-152.

3.2 První den krajského sjezdu SdP, sobota 16.října 1937

Úřední informace

- Program:** Hospodářské a sociální otázky dělnické, zemědělské a živnostenské
- Předseda:** Senátor Emil Enhuber z Teplic-Šanova
- Místo:** Velký sál tělocvičny „Turnvereimu“ na Královské výšině v Teplicích-Šanově
- Čas:** V sobotu 16.10. 1937 od 15:30 do 19:00
- Účast:** 380 osob
- Řečníci:** poslanec Sander, poslanec Rudolf Peschka, Emil Raschka, Dr. Schmidt ⁴⁷

V sobotu 16. října 1937 byla ve velkém sále tělocvičny Turnvereimu⁴⁸ na Královské výšině (dnes Letná) v Teplicích-Šanově zahájena veřejná schůze členů SdP. 380 zúčastněných si vyslechlo úvodní slovo poslance Fritze Zippelia, který hned předal předsednictví senátoru Emilovi Enhuberovi.

Úřadům byli na sobotní program nahlášeni čtyři řečníci⁴⁹, nakonec ale došlo oproti plánu k několika personálním změnám. První dostal slovo poslanec Sandner. Jeho referát se týkal hospodářské situace země. Nejdůležitější otázkou pro něj byl státní rozpočet a problém státního dluhu (v té době dosahoval částky 45 miliard korun⁵⁰). Sander žádal „*radikální změnu hospodářské politiky v zájmu*

---

⁴⁷ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Úřední relace o pracovní schůzi funkcionářů jednotlivých stavovských skupin při straně SdP v rámci tzv. krajského sjezdu „Kreistag“ 1937.

⁴⁸ viz obr. 3.

⁴⁹ Viz předchozí kapitola.

⁵⁰ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Úřední relace o pracovní schůzi funkcionářů jednotlivých stavovských skupin při straně SdP v rámci tzv. krajského sjezdu „Kreistag“ 1937.

nejširších vrstev obyvatelstva.“⁵¹ Protože „stát jest pro obyvatelstvo a nikoliv obyvatelstvo pro stát.“⁵²

Podle něj navíc stát ukázal „že nedovede aktivně hospodařit ani s vlastním majetkem, tj. se státními statky a lesy, dráhami, doly a.t.d. musí hospodářskou politiku změnit ...“⁵³

Řešení podle něj bylo jasné: „Ať stát lesy a statky prodá soukromým podnikatelům a z výtěžku až zaplatí státní dluhy, pak nemusela se vypisovati ani zvláštní půjčka na obranu státu, ani nový deficit rozpočtu na rok 1938 nemusil by se hraditi z kapes poplatníků.“⁵⁴

Za povšimnutí stojí zmínka o výdajích na obranu státu. Pro Sandnera byla tato položka zbytečná. Podle něj nebylo nutné, aby stát vynakládal tolik prostředků na obranu. Ozbrojování prý bylo možno odůvodňovat politicky, ale vůbec ne hospodářsky. Argumentuje prohlášeními dr. Kalfuse a dr. Engliše, kteří tvrdili, že dostupné zdroje již byly vyčerpány a bude dokonce nutno zvýšit daně, či dokonce zavést nové, aby byl zajištěn dostatek prostředků k obraně země.⁵⁵ S tím Sandner nesouhlasil: „Musíme chrániti především naše poplatníky, aby nebyli ničeni hospodářsky, neboť národ hospodářsky podlomený jest ztracen politicky, vydán na pospas protivníka.“⁵⁶

Největší hrozba pro něj tedy nebyla nedostatečná vyzbrojenost a obranný systém země, ale špatné hospodářské zázemí, které by mohlo být signálem pro případné protivníky, aby zaútočili. Sandner se ovšem nezmněl, kdo by těmito protivníky měl být.

---

⁵¹ *Tamtéž.*

⁵² *Tamtéž.*

⁵³ *Tamtéž.*

⁵⁴ *Tamtéž.*

⁵⁵ *Tamtéž.*

⁵⁶ *Tamtéž.*

V závěru referátu vyjadřuje ještě jeden požadavek, a tím je dosažení vlivu v odborových organizacích dělnických.⁵⁷ Tvrdí, že ty jsou již zkosnatělé a ve vývoji daleko za poměry v sudetoněmeckých organizacích. Argumentuje množstvím německých dělníků, kteří pracují pro stát, ale v odborových organizacích nemají své zastupitele. Vyhrožuje, že když bude potřeba, mohou si Němci vytvořit své vlastní odbory. Došlo by tak k rozštěpení odborů na část německou a část českou.

Nakonec referátu provolal Sandner slávu Henleinovi, zvedl pravici k pozdravu a za všeobecného aplausu se vzdálil.⁵⁸

Jako druhý řečník vystoupil poslanec Rudolf Peschka. Vzhledem k časovému zpoždění programu byl nucen svůj referát dosti zkrátit. Peschka vystupoval jako zástupce živnostníků a menších obchodů a stejně jako Sandner žádal radikální změnu hospodářské politiky. Ve svém projevu napadal stát, který podle něj podporoval větší podniky (jako například obuvnictví Baťa) a „*marxistické konsumy*“;⁵⁹ jak je sám nazýval, oproti menším živnostníkům a obchodům. Vyzýval, aby lidé raději nakupovali u menších prodejců, a tím zabránili úpadku sudetoněmeckého národa, „*neboť tím podpoří nejen tvořivost a technický pokrok národa, nýbrž i zabrání tím tomu, aby velká část národa sudetoněmeckého stala se hospodářsky závislou a tím pro politický cíl straně SdP ztracenou.*“⁶⁰

Stejně jako Sandner se Peschka zmiňuje o až zbytečných výdajích na obranu státu. Přednost by dal lacinějšímu způsobu obrany, dle jeho názoru by stejně posloužilo pouhé vnitřní uklidnění státu a dobrá zahraniční politika. Do

---

⁵⁷ *Tamtéž.*

⁵⁸ *Tamtéž.*

⁵⁹ *Tamtéž.*

⁶⁰ *Tamtéž.*

jaké míry však šlo pouze o dobrý úmysl skoncovat se „zbytečným vydáváním financí“⁶¹ je vzhledem k událostem podzimu 1938 diskutabilní.

I Peschka ukončil svůj referát zvednutím pravé ruky. Projevy se oproti plánu dost protáhly, takže když nastoupil poslední řečník, Dr. Schmidt, stihl pronést pouze pozdrav za dělnickou skupinu, jejímž byl zástupcem.⁶²

V 19:00 předseda Enhuber shromážděným poděkoval za účast, provolal slávu Konrádu Henleinovi a s radostí konstatoval, že strana neustále roste, od 1.1. 1937 má hlášeno 96 000 nových členů. Tímto optimistickým prohlášením byla schůze ukončena.⁶³

Z obavy před nepokoji po schůzi bylo kolem Turnhalle rozmístěno dvacet mužů teplického policejního sboru, ale účastníci se v klidu rozešli, k žádným střetům nedošlo.

Sobotní program tím však ještě nekončil. O dvacáté hodině bylo pro přední představitele strany uspořádáno slavnostní představení v místním divadle. Hry Friedricha Forstera *Alle gegen Einen – Einer für alle* se účastnil i Konrád Henlein s chotí.⁶⁴ Představení proběhlo bez jakýchkoli problémů či závad. Konrád Henlein s manželkou a v doprovodu poslance Zippelia a jeho choti odjel, aby u tohoto strávil noc a připravil se na nedělní program sjezdu.⁶⁵

Ostatní návštěvníci vycházeli z divadla a čekali na své známé, aby spolu odešli domů. Jak uvádějí německé zdroje, čeští policisté „*nezdvořile rozehnali po konci představení v teplicko-šanovském divadle návštěvníky divadla (...), ačkoliv byla ulice pro dopravu volná a čekající ani nezpívali ani jinak nedemonstrovali.*“⁶⁶ Bohužel však nemáme žádné zprávy z druhé strany, v českých pramenech o tomto rozeznání nejsou zmínky, což může vést k úvaze,

---

⁶¹ *Tamtéž.*

⁶² *Tamtéž.*

⁶³ *Tamtéž.*

⁶⁴ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Kreistag 1937 ve dnech 16. a 17. října 1937 v Teplicích-Šanově, svolaný stranou SdP.

⁶⁵ *Tamtéž.*

⁶⁶ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Interpelace poslanců E. Kundta a K. H. Franka předsedovi vlády, ministru vnitra a ministru spravedlnosti.

že poslanci chtěli dokázat, že se k nim policisté od začátku sjezdu chovali arogantně a vystupovali proti nim při jakýchkoli příležitostech. Tím připravili půdu pro další obviňování, které vyvrcholilo údajným surovým zbitím K. H. Franka.

Ku příležitosti sjezdu byla také v lázeňské hale v Šanově otevřena výstava strany SdP. Postaralo se o ni Frauenschaft, sdružení žen patřící pod Sudetoněmeckou stranu. Instalace měla názorně představovat stranu v jejím vývoji.⁶⁷

---

⁶⁷ Der Kreistag der SdP. *Teplitzer-Schönauer Anzeiger*. 17. října. 1037, 242, s. 3.

3.3 Druhý den krajského dne SdP, neděle 17. října 1937

Úřední informace

- Program:** Politický referát
- Předseda:** Dr. Fritz Zippelius
- Místo:** Velký sál městského divadla, Teplice-Šanov
- Čas:** V neděli 17.10. 1937 od 9:30
- Účast:** 1300-1400 osob
- Řečníci:** poslanec Ernst Kundt, poslanec Karl Hermann Frank, předseda strany SdP Konrád Henlein⁶⁸

Sobota sice proběhla poměrně bez problémů a v klidu, nedá se to však říci o neděli. Náznaky mohly dát již vyostřené projevy řečníků, kteří museli být několikrát napomínáni intervenujícím úředníkem, a povýšené a hrubé vystupování poslance Franka, který tomuto úředníkovi vyhrožoval. Celá situace pak vygradovala potyčkou Karla Hermanna Franka s policisty.

V neděli byla na programu veřejná schůze činovníků strany. Z důvodu malé kapacity teplické Turnhalle, kde se konal první den sjezdu, a předpokládané větší účasti byla přesunuta do Velkého sálu městského divadla⁶⁹. Podle odhadu intervenujícího policisty, vrchního komisaře Josefa Hádka, se tento den sešlo 1300-1400 osob.⁷⁰ Schůze se zúčastnila většina poslanců SdP, dostavilo se užší vedení strany a čestným hostem byl i přední rakouský nacista Artur Seyss-Inquart.⁷¹ Účastníků bylo tolik, že se nevešli do jednoho sálu. Těm,

---

⁶⁸ *Tamtéž.*

⁶⁹ Obr. 6.

⁷⁰ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Úřední relace k veřejné schůzi činovníků strany SdP.

⁷¹ KOCOURKOVÁ, Květoslava. Teplický incident: In *Vznik a vývoj iredentistických snah německého obyvatelstva v letech 1918-1945*. Ústí nad Labem : Krajská správa Sboru národní bezpečnosti , 1987. s. 146.

na které se nedostalo místo ve Velkém sále, byly projevy přenášeny do malého divadelního sálu tlampačem.⁷²

Divadlo bylo vyzdobeno černým a červeným sukem, na němž byly umístěny stříbrné iniciály SdP a bronzová busta Frontkämpfer – frontového bojovníka v přilbě.⁷³ Tato výzdoba byla úřady hodnocena velmi tendenčně, mohla být klasifikována i jako neuposlechnutí omezení, které provázely schůzi Sudetoněmecké strany (viz dále), přesto k žádnému zásahu ani napomenutí nedošlo.⁷⁴

V úvodním slově, kterým byla schůze v 9:30 zahájena, se předseda Fritz Zippelius zmínil, že toto setkání mělo být úvodem k odpolednímu průvodu a tábora lidu. Tyto dvě položky programu však byly zakázány úřední mocí.⁷⁵ Nebyly to však jediné zákazy uvalené na sudetoněmecký sjezd. Teplický list Teplitz-Schönauer Anzeiger se zmiňuje i o dalších:

„Pořadatelé a účastníci tohoto shromáždění se nesmí dostavit v uniformách nebo částech uniforem nebo být vybaveni jinými částmi oblečení, které jsou zakázány nařízením 269/1936. Nesmí se tvořit uzavřené formace či předvádět jakékoliv produkce.“⁷⁶

Zippelius připomenul všem posluchačům, že jejich shromáždění bylo omezeno úřady, a navodil tím v sále pobouřenou protičeskou náladu, kterou pak vystupňovali další řečníci.

Jako první si za pult v čele sálu stoupl Ernst Kundt. Stejně jako v sobotních projevech poslanců Sandnera a Peschky vyjádřil nesouhlas se zatěžováním státního rozpočtu výdaji za bezpečnost státu. Kritizoval cenzuru,

---

⁷² *Tamtéž.*

⁷³ *Tamtéž.*

⁷⁴ *Tamtéž.*

⁷⁵ *Tamtéž.*

⁷⁶ SdP – Kreistag Teplitz eingeschränkt. *Teplitzer-Schönauer Anzeiger*. 16. října. 1937, 241, s. 3.

kteřá podle něj bránila svobodnému projevu (německy mluvících) občanů a v závěru vyzval český stát, aby dával ve všech sférách stejné možnosti Čechům i Němcům. Zdůrazňoval, že zdánlivý pokles nezaměstnanosti a hospodářský rozvoj se netýkal všech lidí ve státě, ale pouze českého obyvatelstva. Odvolával se přitom, že pokud nebude uklidněna vnitřní situace, stát bude celkově velmi zranitelný.⁷⁷

V 10:40 se slova ujal Karl Hermann Frank. Svůj referát mohl dokončit jen díky shovívavosti intervenujícího úředníka, který ho za všechny sporné výroky pouze napomenul, ale projev úředně neukončil. Největší pozdvižení vyvolalo popření českého státu jakožto národního. Frank prohlašoval, že Československá republika se od svého vzniku v roce 1918 již dávno změnila a že by si všichni měli uvědomit, že nyní je státem národnostním. Nálada v sále byla již tak dost napjatá a tento výrok vzbudil celou vlnu výkřiků v obecnstvu. Tento výrok byl v rozporu s ústavou a intervenující úředník Josef Hádek⁷⁸ proto řečníka napomenul. Frank na napomenutí reagoval slovy: *„Je mi líto, že přítomné policejní orgány o tom nejsou přesvědčeny.“*⁷⁹ Byl znovu napomenut. Nicméně ve svém projevu mohl pokračovat. Frank nepolevil ve svém prudkém řečnění, prohlašoval, že blaho Čechů ještě neznamena blaho všech, a vyzýval všechny přítomné, aby na to mysleli v nadcházejících volbách. Po provolání slávy Henleinovi, jakožto vůdci sudetoněmeckého národa, uvolnil tomuto místo.⁸⁰

V 11:15 se slova ujal předseda strany SdP Konrád Henlein. Svůj projev započal prohlášením: *„Včera jsem přijel z Londýna, kde jsem mluvil s mnoha muži – ale musím říci, že by se v Londýně nerozumělo tomu, kdyby řečník byl napomenut proto, řekne-li že Československo je státem národnostním.“*⁸¹

---

⁷⁷ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva intervenujícího úředníka Josefa Hádky

⁷⁸ Vrchní policejní komisař.

⁷⁹ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva intervenujícího úředníka Josefa Hádky.

⁸⁰ *Tamtéž.*

⁸¹ *Tamtéž.*

Tím aktuálně reagoval na napomenutí udělené Frankovi. Výrokem si vysloužil bouřlivý potlesk publika a způsobil vlnu odporu proti intervenujícímu úředníkovi. Ten, jelikož křik nechtěl ustát, musel Henleina napomenout. To vyvolalo další vlnu pobouření. Henlein se proti napomenutí ohradil: „*Napomenutí neberu na vědomí a prohlašuji, že náš stát je státem národnostním.*“⁸² Tím zdiskreditoval úředníka před všemi přítomnými, odmítl jej uposlechnout a dal tak najevo své opovržení českými úřady.

V této chvíli došlo k prvnímu incidentu. Intervenující úředník totiž Henleina napomenul znovu, načež k jeho stolu přiskočili poslanci Frank a Kundt a pokřikovali na něj. Frank poté zvedl pravici a vyhrožoval Hládkovi: „*Neprovoďte, když mluví Henlein. Varuji vás! (...) Varuji vás, budeme si stěžovat panu premiérovi.*“⁸³

Opět se proti zasahujícím orgánům vznesla vlna protestů. Celé shromáždění bylo popuzeno. Jak se píše ve zprávě zaslané předsednictvu poslanecké sněmovny dne 27. října⁸⁴, měl intervenující úředník právo v tuto chvíli rozpustit celou schůzi, ale neudělal to. Česká strana v tom viděla hlavní argument, který vyvracel tvrzení německých poslanců, že česká policie proti nim byla zaujatá a, jak už se stalo dříve, proti nim zakročovala příkře a někdy i protiprávně.⁸⁵

Intervenující se nenechal vyprovokovat a ohradil se proti Frankovi a Kundtovi, že může jednat pouze s předsedou schůze (poslancem Zippeliem). Oba poslanci se vrátili na svá místa a předseda poté zjednal v sále klid.

Henlein pokračoval. Nedá se však říci, že by svůj projev uklidnil a zmírnil své výroky. Zdůraznil, že povinností jeho strany je zajistit, aby se v Československé republice dostalo všem národům stejných práv.

---

⁸² *Tamtéž.*

⁸³ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů.

⁸⁴ *Tamtéž.*

⁸⁵ *Tamtéž.*

„Celá Evropa se na nás dívá – ví, že se zde odbývá boj – ví, že se odbývat musí. Tento boj jest předobrazem všech národnostních států.“⁸⁶

Henlein se pak dále ospravedlňoval, že SdP neprovádí protistátní politiku, a že nebojuje proti existenci republiky. Jen se snaží získat své právoplatné místo ve státě.

„Chtějí-li mně bráti právo, jež mi patří, musím si je vzít sám alespoň tam, kde mohu. To je můj boj proti režimu. Nebojuji proti státu, ale proti těm, kteří státní zájmy chtějí zneužít.“⁸⁷

SdP tedy může vzít věci do svých rukou, pokud se jí bude zdát, že s ní není jednáno správně. Což bylo podle jejich představitelů velmi často. SdP chtěla ve státě naprostou rovnoprávnost.

„Chceme-li, aby náš stát byl jednotný a chceme-li o této jednotnosti mluvit, musí každý národ našeho státu míti možnost se svobodně vyvíjeti.“

„Sudetoněmectví, o němž mluvím a za něž mluvím se nikdy nezřekne toho, aby upustilo od svých práv zvláště jde-li při tom o vnitřní pořádek ve státě.“⁸⁸

Henlein také dost kritizoval cenzuru, která podle něj zakazovala v českém státě svobodně zveřejňovat německé myšlenky.

Výhodu sudetoněmeckého lidu oproti českému viděl v pohledu ciziny na tyto dva národy. Jmenovitě zmiňuje Anglii, ze které se právě vrátil, a tvrdí, že okolní státy už na Československo nehledí s takovými sympatiemi jako po konci

---

⁸⁶ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva intervenujícího úředníka Josefa Hádky.

⁸⁷ *Tamtéž.*

⁸⁸ *Tamtéž.*

války a při jeho vzniku. Naopak, tyto sympatie se prý přesunuly na německý národ. Jestli je toto tvrzení pravdivé, tak nepůjde asi tolik o sympatie k sudetoněmeckému lidu, jakožto spíš strachu ze sílícího vlivu německého státu.

Henlein svůj projev zakončil prohlášením: „*Víme, oč jde, držíme spolu a vítězství musí být naše!*“⁸⁹ To vzbudilo v sále další vlnu aplausu, kterou ukončil až poslanec Zippelius prohlášením, že schůze je u konce.

Od tohoto okamžiku se prameny začínají rozcházet. O průběhu schůze informuje česká i německá strana vcelku shodně. Liší se sice v názoru na oprávněnost zásahů intervenujícího úředníka a zasahování Franka a jiných poslanců do jeho pravomocí, ale jde jen o mírné odchylky⁹⁰, oproti tomu, jaká protichůdná tvrzení, výroky a svědectví se objevují v dalších událostech.

---

⁸⁹ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva intervenujícího úředníka Josefa Hádka.

⁹⁰ Kromě případu údajného zásahu policistů na návštěvníky divadla, který je uveden v předchozí kapitole.

4 TEPLICKÝ INCIDENT

4.1 Incident

Po poledni 17. října 1937 Konrád Henlein vycházel z bytu⁹¹ poslance Zippelia, který ho hostil při nedělním obědě po schůzi SdP. Henlein scházel po schodech, vstupoval do auta, když najednou ho vyrušil hluk a strkanice kolem jeho auta. Poslanec Frank a čeští policisté si vyměňovali ostřejší slova, padlo pár ran. Strážníci odvedli Franka za odmítavých reakcí ostatních poslanců i obecnstva na policejní strážnici. Na Henleina pokynul český strážník, aby neotálel a odjel, jak měl v plánu. Auto se dalo do pohybu a vyjelo směrem na Litoměřice, kde Henleina čekaly dožínkové slavnosti. Náměstí se postupně vylidnilo, příznivci strany i náhodní chodci opustili místo a vrátili se do svých domovů.

Tak by se ve zkratce dala popsat událost, která však vzápětí dorostla do obrovských rozměrů.

---

⁹¹ Obr. 5.

4.2 Teplický incident podle německých zdrojů

Následující popis událostí je kompilací z teplických novin Teplitz-Schönauer Anzeiger, z interpelace, kterou zaslali poslanci SdP krátce po incidentu předsedovi vlády a také z vylíčení událostí, které zaslal sám Karl Hermann Frank různým tiskovým agenturám a redakcím. Udělal to proto, že se mu podle jeho názoru nedostalo možnosti referovat o incidentu před vládními činiteli.⁹²

Ve 14:00 opustil Konrád Henlein spolu se svojí ženou a několika dalšími poslanci a jejich doprovodem (byl mezi nimi i Karl Hermann Frank se svou ženou⁹³) byt poslance Zippelia. Ten se nacházel na Tržním náměstí.⁹⁴

Konrád Henlein scházel ze schodů na náměstí⁹⁵, kde pro něj stálo připravené auto. Na prostranství se tísnilo mnoho lidí, převážně žen a dětí, kteří chtěli Henleinovi vzdát poctu. Zastavovali se i náhodní chodci, aby se podívali, proč se lidé srocují a na koho čekají.⁹⁶

Když Henlein vycházel z domu a scházel ze schodů, dav začal provolávat „Heil“.⁹⁷ V tuto chvíli „skočilo několik policistů do zástupu a rozhánělo jej, místo aby klidným způsobem zajistili svobodný přístup od domovních dveří k vozu.“⁹⁸ Policisté se tedy podle těchto informací od počátku chovali nevhodně, a to nejen k samotným poslancům, ale i k obyčejným lidem.

---

⁹² SOkA Teplice, Sběrka fotodokumentace, II/2, Dozvuky a důsledky případu v Teplících- Šanově ze dne 17. října 1937.

⁹³ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Interpelace poslanců SdP předsedovi vlády, ministři vnitra a ministři spravedlnosti. Přítomnost Frankovy manželky však nezmiňují žádné další zdroje.

⁹⁴ Dnešní náměstí Svobody.

⁹⁵ Obr. 4.

⁹⁶ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Interpelace poslanců SdP předsedovi vlády, ministři vnitra a ministři spravedlnosti.

⁹⁷ *Tamtéž.*

⁹⁸ *Tamtéž.*

Za Henleinem vycházel z domu Karl Hermann Frank s manželkou. Taktéž scházeli ze schodů a mířili k vozu. Přiskočil k nim však český policista, odtrhl je od sebe, Franka uhodil do prsou a křičel na něj cosi česky⁹⁹. Frank se snažil situaci uklidnit a prohlašoval: „*Pustte mě, já jsem poslanec, patřím ke Konrádu Henleinovi a rád bych vstoupil do vozu.*“¹⁰⁰ Policisté však jeho prosby a ospravedlňování nevyslyšeli a dál na něj křičeli česky. Frank se pokusil vytáhnout svoji legitimaci, kterou by prokázal, že je poslanec. To by mu zajistilo obranu proti výpadům českých policistů. Konečně se mu ji podařilo ukázat a volal na policisty. Ti si však jeho legitimace vůbec nevšimli, vytáhli na něj obušky a nadále do něj strkali. Dokonce do něj vrazili takovou silou, že klopýtl a padal na záda. Přitom viděl, že se kolem něj srocují další policisté. Komisař Fux, který byl mezi nimi, se mu chystal zasadit gumovým obuškem ránu do hlavy. Frank mu v sebeobraně obušek pravou rukou chytil a vytrhl, ale byl dalšími policisty chycen a mlácen.¹⁰¹ Ostatní poslanci, mezi nimiž byl kupříkladu Fritz Zippelius, upozorňovali stráž zákona, že ten, s kým jednají tak násilně, je poslanec.¹⁰² Policisté však jakoby neslyšeli. Vznikla tlačenice mezi lidem, poslanci a policisty. Při tom jeden ze strážců zákona klopýtl a spadnul na nárazník Henleinova vozu, čímž se poranil.¹⁰³ Z budovy strážnice začaly vybíhat posily a snažily se rozehnat nashromážděný dav. Další poslanci (Zippelius, Kundt, Köllner, Birke), kteří byli svědky nepříjemného zásahu policie, se mezitím snažili Frankovi přiskočit na pomoc, ale policisté ho chytili za ruce a táhli jej k policejní stanici.¹⁰⁴ Frank sice křičel: „*Nechte mě být, jsem poslanec a*

---

⁹⁹ Podle Ernste Zwischenfälle in Teplitz. *Teplitzer-Schöner Anzeiger*. 18. října 1937, 243, s. 1. po něm požadoval, aby Frank ustoupil od vozu.

¹⁰⁰ *Tamtéž.*

¹⁰¹ Ernste Zwischenfälle in Teplitz. *Teplitzer-Schöner Anzeiger*. 18. října 1937, 243, s. 1.

¹⁰² SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Interpelace poslanců SdP předsedovi vlády, ministromi vnitra a ministromi spravedlnosti.

¹⁰³ Z lékařského posudku bylo zřejmé, že český policista byl při incidentu zraněn a henleinovská propaganda podala toto odůvodnění a vysvětlení jeho zranění.

¹⁰⁴ Ta se nacházela nad schody vedoucími k Tržnímu náměstí.

půjdu na stanici dobrovolně.“¹⁰⁵ Nebylo mu to však nic platné, policisté ho nepustili a dál ho vláčeli směrem ke stanici.¹⁰⁶ Byl při tom navíc mlácen pěstmi, kopán a bit obuškem.¹⁰⁷ Franka stále doprovázel Zippelius, Köllner a Kundt. Na poslední dva jmenované policisté zaútočili, strčili do nich a shodili je ze schodů až dolů na náměstí.¹⁰⁸ Poslanci tím utrpěli mírná zranění.

Situace se ale nezklidnila ani na policejní strážnici. Frank se snažil najít zastávce ve veliteli stráže. Legitimoval se mu a stěžoval si na dosavadní chování strážníků. Ten se však na něj hrubě rozkřikl: *„Buďte zticha a nehýbejte se z místa, do vaší legitimace mi nic není. Je mi úplně jedno, kdo jste!“*¹⁰⁹ Ostatní policisté s ním zacházeli stejně hrubě. Jeden chytil Franka pod krkem, a tlačil ho ke zdi. Při tom mu strhl límec i kravatu. Potom mu dal ránu pěstí pod levé ucho.¹¹⁰

Takovéto chování pokračovalo až do příchodu vrchního komisaře Hládky. S jeho příchodem se situace uklidnila.¹¹¹

---

¹⁰⁵ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva popisující teplotické události zasláná K. H. Frankem tiskovým kancelářím.

¹⁰⁶ Podle výpovědi poslance Franka táhlo dokonce osm policistů.

¹⁰⁷ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Interpelace poslanců SdP předsedovi vlády, ministrowi vnitra a ministrowi spravedlnosti.

¹⁰⁸ *Tamtéž.*

¹⁰⁹ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva popisující teplotické události zasláná K. H. Frankem tiskovým kancelářím.

¹¹⁰ *Tamtéž.*

¹¹¹ *Tamtéž.*

4.3 Teplický incident podle českých zdrojů

Český pohled na události byl čerpán z protokolů sepsaných se svědky situace – a to s českými policisty, kteří zasahovali, i s těmi, kteří pouze viděli, co se stalo. Další svědectví poskytlo několik cestujících, kteří incident zahlédli z projíždějícího autobusu. Informace poskytly i české deníky – Lidové noviny, Národní listy a Národní politika.

V neděli 17. října 1937 chvíli před čtrnáctou hodinou čekali tři uniformovaní policisté na příchod Konráda Henleina. Stáli blízko jeho domu, spolu s početnou skupinkou lidí, kteří taktéž čekali na vůdce SdP. Chtěli mu provolat slávu. Policisté sem byli povoláni z důvodu bezpečnosti, a to jak obyvatelstva, tak i Henleina. Nadšený dav by totiž mohl politika zdržovat v jeho odjezdu.

Zároveň bylo kolem náměstí rozmístěno několik neuniformovaných strážníků. Jedním z nich byl Vladimír Klíma, který měl Konráda Henleina pozorovat.

Krátce po druhé hodině vyšel předseda SdP spolu s dalšími poslanci z bytu Fritze Zippelia. Chystal se odjet na dožínkové slavnosti do Litoměřic. Klíma se přemístil ze svého stanoviště směrem k Henleinovu autu, aby měl lepší rozhled. Henlein došel ke svému vozu, nastoupil a zavřel dvířka auta. (Tento fakt, který se objevuje ve většině výpovědí je velmi důležitý, dokládá totiž, že Frank pravděpodobně neměl odjet spolu s Henleinem). Kolem auta se hned shluklo celé obecnstvo. Tři uniformovaní strážníci začali prostor kolem auta uvolňovat, aby mohlo bez problémů projet. Dělo se tak „*bez použití jakékoliv*

*zbraně.*¹¹² „*Nebylo k tomu ani příčiny, ježto výzvy k opuštění jízdní dráhy bylo obecnstvem bez odporu uposlechnuto.*“¹¹³

Jízdní dráha už byla připravena k volnému odjezdu vozu, když tu se k policii přiblížil neznámý muž. Policisté ho vyzvali, aby opustil vozovku. Muž se však z místa nepohnul, rozčilil se a uhodil jednoho strážníka do prsou. Křičel při tom německy: „*Vy mi nemáte co říkat, nechte mě na pokoji!*“¹¹⁴ a hned se obrátil na druhého strážníka, kterého taktéž začal ohrožovat. Když toto uviděl obvodní inspektor Fux, vydal se zakročit. Jménem zákona znovu vyzval muže, aby ustoupil z vozovky. Muž opět vykřikl, ať ho nechá na pokoji. Načež „*chytil inspektora Fuxe za kabát ve výši prsou a hrubě do něj silou strčil.*“¹¹⁵ Fux se zapotácel a spadl na Henleinův vůz, při čemž se poranil.

Souboj Franka se strážníky vyvolal u obecnstva pobouřenou reakci. Proto když Fux ležel na zemi, vytáhl na svoji obranu obušek¹¹⁶. Dosud nepoznaný Frank se k němu vrhl a obušek mu pravou rukou vykroutil. Když se Fux dovolával zákona, Frank obušek odmítl vrátit. Strážníci ho tedy vyzvali, aby je doprovodil na policejní stanici, která se nacházela jen několik desítek metrů od incidentu. Frank opět odmítl jakkoli spolupracovat. Proto byl z jedné strany Fuxem, z druhé pak dalším strážníkem chycen za ruce a za velkého odporu jak Franka, tak i přihlížejících, byl předváděn na policejní stanici.¹¹⁷

Frank se se strážníky nadále pral, oháněl se ukořistěným obuškem, mlátil kolem sebe a kopal. Jelikož se mezi náměstím a strážnicí tyčily schody, a Frank

---

¹¹² SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva JUDr. Maisnera o událostech v Teplicích-Šanově.

¹¹³ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů.

¹¹⁴ *Tamtéž.*

¹¹⁵ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Svědectví Vladimíra Klímy o incidentu.

¹¹⁶ Tady se objevují odchylky ve výpovědích svědků. Není jasné, jestli Fux vytáhl obušek ještě na zemi, nebo až když vstal.

¹¹⁷ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů.

jich hbitě využíval a zapíral se do nich, aby zabránil odvodu na strážnici, byly přivolány posily a Frank byl nakonec skoro odnesen.¹¹⁸

Svědci se shodují, že si nevšimli, že by se Frank pokusil legitimovat. Jak konstatuje Klíma: „*pokládám to za nepravděpodobné, neboť k tomu neměl ani časově ani technicky žádnou možnost.*“¹¹⁹ Odvedení Franka se celou dobu snažili zabránit ostatní poslanci. Zippelius chytil strážníky za rukáv, ve snaze dostat se k Frankovi. Když se mu to po chvíli povedlo, začal Frankovi něco vykládat. Klíma měl za to, že se mu pokoušel domluvit, aby šel na strážnici dobrovolně. Tato výpověď je ovšem ojedinělá, ostatní svědci a prameny se shodují, že poslanci bránili strážníkům v odvádění Franka vlastníma rukama i jinými částmi těl. Frank navíc stále nepustil obušek a mlátil s ním kolem sebe.¹²⁰

Henlein, který stál vedle svého vozidla, skoro nezúčastněně a lhostejně potyčku sledoval (zapojit se nemohl, jeho vysoké postavení nedovolovalo jakékoliv kompromitující počiny) byl vyzván, aby buď odejel, nebo aby se vrátil zpátky do bytu. Jeho přítomnost totiž příliš poutala pozornost a lidé se odmítali rozejít. Henlein tedy znovu usedl do vozu a odjel směrem do Litoměřic. Tam se při svém dalším projevu před lidem zmiňoval o utiskování a šikanování sudetoněmeckého národa. Hned v Litoměřicích pak sepsal otevřený dopis Benešovi. V dopise kritizoval zacházení státních činitelů se sudetoněmeckým národem, popisoval teplický incident a hlavně požadoval „*neodkladné započítí mnou a mou stranou vyžadované autonomie*“.¹²¹ Je zajímavé, že v říšském rozhlase byl dopis předčítán ještě dříve, než ho dostal Beneš.¹²²

V Teplicích se situace neuklidnila ani na policejní stanici. Frank byl předán strážmistru Vítkovi k výslechu. Ten v něm poznal poslance a vybídl ho,

---

¹¹⁸ V protokolech se píše, že byl doslova nadnášen. SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů.

¹¹⁹ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Svědectví Vladimíra Klímy o incidentu.

¹²⁰ SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů.

¹²¹ NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu*, s. 153.

¹²² BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci*, s. 435.

aby se posadil. Myslel, že Frank bude chtít vypovídat ve věci svého odvedení. Místo toho však Frank chytil dalšího strážníka za ruku a odstrčil ho, nejspíše aby mohl ze strážnice utéci.¹²³ Napadený strážník¹²⁴ v sebeobraně „*uchopil útočníka za kabát na prsou v místech, kde se nosí kravata, a za pomoci druhého strážníka posadil jej zpět na lavici.*“¹²⁵

Poté už se na stanici dostavil konceptní úředník a vyzval Franka (a také další poslance, kteří se mezi tím dostavili), aby přednesli své stížnosti. Všichni si vesměs stěžovali na agresivní chování policejních orgánů, které prý s nimi zacházely bezdůvodně násilně a ztloukly je obušky.

Na policejní stanici byl povolán úřední lékař, který prohlédl všechny osoby, které si stěžovaly na zranění. Frankovi a Köllnerovi byla nalezena zardělá místa. U K. H. Franka byla na levé straně krku (nejspíše z potyčky na strážnici), na levém předloktí a nad levým loketní kloubem. Tato zranění by odpovídala eskortování Franka na stanici. Lékař prohlédl také policisty. Inspektor Fux měl krevní podlitinu na pravém stehně a nad sedmým krčím obratlem, strážník Kadlec měl podlitinu na levém rameni a další strážník měl podlitinu na hrudníku a pod pravou klíční kostí.¹²⁶ Poslanci tedy utrpěli menší zranění než policisté.

---

¹²³ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů.

¹²⁴ Ve výpovědi se zdůrazňuje, že tento strážník nebyl předchozím událostem přítomen a tudíž Franka neznal.

¹²⁵ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Události v Teplicích-Šanově dne 17.10. 1937 dle protokolů sepsaných u policejních úřadů

¹²⁶ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva JUDr. Maisnera o událostech v Teplicích-Šanově.

4.4 Interpretace událostí

Obě předkládané verze – česká i německá – se značně liší. Dají se v nich však najít styčné body. Jedná se o známá a ověřená fakta, která se však dala různě interpretovat. Jsou to tyto body:

- Zakročení policistů proti nashromážděnému davu
- Konflikt Franka s prvním policistou
- Úraz policisty
- Použití obušků proti davu a proti poslancům
- Odvod Franka na policejní stanici
- Potyčka policistů a Franka na stanici

Zatímco německá verze líčí policisty jako brutální, nevhodně se chovající a násilnické osoby, česká naopak poukazuje na provokativní chování německých poslanců.

Problém německé verze vylíčení událostí tkví v tom, že je sestavena pouze z výpovědí poslanců sudetoněmecké strany, ale žádných náhodných svědků. Žádných nezúčastněných pozorovatelů. To vrhá na tuto verzi stín nepravděpodobnosti, zvláště jelikož se tak diametrálně odlišuje od české verze, která je čerpaná nejen od přímým účastníků, ale i od náhodných svědků.

Sudetoněmecká strana hrála strategickou roli ve vztahu Německa a Československa. Strana měla z pověření Berlína udržovat stálé napětí mezi německým a českým obyvatelstvem. Hitler sám pověřil Henleina, aby požadavky, které bude předkládat československé vládě ve věci sudetoněmeckého národa, stupňoval.¹²⁷ Vláda tak neměla být schopna požadavkům vyhovět, čímž by mohlo dojít až mezinárodní roztržce a možnému

---

¹²⁷ RICHTER, Karel. *Sudety*. Praha : Fajma, 1994. -, s. 85 - 112.

zásahu německého státu. Sudetoněmecká strana pro toto připravovala půdu. Navíc svými častými informacemi evropským státům o incidentech, kterých se dopouští české obyvatelstvo proti německé menšině, dokazovala, že zásah Německa bude oprávněný. Mezi takovéto incidenty můžeme samozřejmě počítat i teplický.

Nebyly to však pouze tyto důvody, které vedly Sudetoněmeckou stranu k dalšímu vyprovokovanému incidentu. Strana potřebovala odvést pozornost od aféry, která vrhala neblahý stín na všechny členy. Jednalo se o aféru Heinze Ruthy¹²⁸, architekta a člena strany, který byl uvězněn z důvodu podezření z homosexuality. To vyvolalo mezi německou menšinou negativní reakce. Strana se ocitla v krizi, což bylo velmi nebezpečné, zvláště v době blížících se obecních voleb. Strana tak potřebovala přeměřovat hněv jiným směrem, ideálně proti českému národu. Jakmile by totiž SdP lidem připomněla, že nepřitelem není ona, ba naopak že jen ona usiluje o dobro německých občanů a bojuje proti bezpráví, které je na německé menšině konáno, zajistila by si opětovný příval voličů.

Je patrné, že SdP měla velmi pádné důvody, proč se jí teplický incident a následné rozdmýchávání nepokojů mezi oběma národy tolik hodil. Naproti tomu pro českou stranu z národnostních nepokojů moc užitku nebylo. Kompromitovalo ji to u západní Evropy. Nešlo totiž jen o boje mezi obyčejným obyvatelstvem, tady hráli svou úlohu v incidentu veřejné orgány, dokonce orgány veřejného pořádku, které měly beztrestně šikanovat národnostní menšinu. Takovéto tvrzení bylo pro Československo nebezpečné, zvláště když šlo o menšinu, za jejímiž zády stál tak silný stát v čele se samotným Hitlerem.

---

¹²⁸ Viz kapitola *Ruthova aféra*.

5 DOZVUKY A DŮSLEDKY TEPLICKÉHO INCIDENTU

Incident v Teplicích-Šanově rozdělil společnost. A to nejen na tábor český a německý Ani členové a zastánci SdP se neshodovali, zda jim byl incident vůbec prospěšný. Navíc se utvořily dvě skupiny, které měly rozdílný pohled na řešení nastalé situace a další postup.

První, umírněnější tábor členů SdP navrhoval „*aby byl případ jak doma tak i v zahraničí zlikvidován a aby z tohoto případu bylo politicky získáno co nejvíce pro stranu SdP*“¹²⁹ Tato skupina tedy požadovala, aby případ zmizel z předních stránek tisku, aby se o něm přestaly šířit nepravdivé a nepřesné informace. Podle nich by strana dokázala z incidentu vytěžit nejvíce, když by byl případ předán zvláštní parlamentní vyšetřovací komisi.¹³⁰ Ta by měla vynaložit veškeré své úsilí, aby prošetřila okolnosti vedoucí k potyčce mezi poslanci a policisty. Jejím hlavním úkolem by bylo zjistit, zda byla na poslancích učiněna křivda, na kterou si stěžovali. Výsledky tohoto vyšetřování, pokud by ukázalo, že poslanci byli skutečně šikanováni, by poté byly uveřejněny v tisku. Takovýmto objektivním a nenapadnutelným posudkem, který by dokazoval nepřiměřenost zásahu českých policistů, by se SdP a poslancům dostalo satisfakce. Strana by tak v klidu a míru mohla vytěžit z incidentu mnohem více, než kdyby se zbytečně násilně domáhala nějaké jiné nápravy. Navíc by tímto klidnějším způsobem byla věc vyřešena vážněji a definitivně. Poslanci, kteří tyto názory zastávali (šlo z velké většiny o umírněné poslance a senátory), nechtěli, aby se zpřetrhaly styky s českou stranou, které byly nutné pro další dialog mezi oběma národy.

---

¹²⁹ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Sudetendeutsche Partei, Dozvuky a důsledky případu v Teplicích-Šanově.

¹³⁰ Jelikož se incidentu zúčastnili členové parlamentu, měl být případ řešen právě na půdě parlamentu.

Druhé křídlo, které bylo o poznání radikálnější, odmítalo o incidentu mlčet. Propaganda a články odsuzující chování českého národa pro ně byly nejlepším řešením. Požadovali tvrdé sankce pro zúčastněné strážníky. Měli být obžalováni ze zneužití úřední moci a z ublížení na těle.

Teplický případ rozvířil vlny v Sudetoněmecké straně. V Praze došlo hned 20. a 21. října k debatám mezi členy parlamentu za SdP a krajskými vedoucími strany. Zástupci těchto porad pak byli vysláni, aby se v Karlových Varech osobně setkali s Henleinem a domluvili další postup strany. Henlein víceméně potvrdil závěry pražských porad. Souhlasil s tím, aby se od 7. listopadu roku 1937 již nekonaly žádné krajské sjezdy, ale už jen okresní. Důvody byly následující. Sudetoněmecké obyvatelstvo se stále více radikalizovalo. Kdyby byly v napříště pořádány sjezdy, které by měly velkou účast sympatizantů strany, mohly by se věci vymknout kontrole. Rozlícený dav by pak bylo těžko uhlídat. A přestože teplický incident mohl Sudetoněmecké straně v lecčems pomoci, další střety by pro ni už tak příznivé být nemusely. Mohlo totiž docházet k horším nebo i trvalejším srážkám. Také bylo dohodnuto, že případ bude využit pro agitaci v následných volbách, ale bude nutné předejít další radikalizaci případu. Jak totiž upozorňovalo umírněnější křídlo strany, nebylo vhodné definitivně zpřetrhat vztahy s českými politickými stranami.¹³¹

---

¹³¹ *Tamtéž.*

5.1 Reakce tisku na teplický incident

Tisk, a to český i zahraniční, reagoval na nedělní příhody velmi rychle. Hned v pondělním ranním vydání si kupříkladu mohli Pražané přečíst na první straně *Národních listů* článek o *Výtržnostech henleinovců v Teplicích-Šanově*.¹³² *Lidové noviny* píše o *Srocení v Teplicích-Šanově* na druhé straně.¹³³ Také teplické německé noviny hned v pondělí sdělují občanům, co se v jejich městě stalo za výtržnosti. Sloupek na první straně listu nese název *Ernste Zwischenfälle in Teplitz*.¹³⁴ V článkách se popisuje hlavně samotný incident a jeho průběh. Jak už bylo zmíněno v předchozích kapitolách, obě strany se v popisu a interpretaci událostí liší. Nutno dodat, že samozřejmě ne všichni německý tisk vycházející na československém území incident viděl stejnými očima. Mezi německou menšinou se našlo mnoho jedinců i skupin, které tento incident neschvalovali. Jednalo se o německé aktivistické strany a protifašisticky smýšlející obyvatele Československa. Z německého tisku, který incident odsuzoval, můžeme zmínit kupříkladu list *Socialdemokrat*. Ten kritizuje náladu na litoměřickém sjezdu, konaném v následujících dnech po teplickém, kde se podle něj sešli zástupci sudetoněmecké strany a právníci „*polofašistických států*“¹³⁵ jako je Rakousko, Německo a Estonsko. V telegramu, který tito pánové poslali předsedovi vlády, pak vidí „*hloupé a drzé vměšování do našich poměrů*“.¹³⁶

---

¹³² Výtržnosti henleinovců v Teplicích-Šanově. *Národní listy*. 18. října 1937, 42, s. 1.

¹³³ Srocení v Teplicích-Šanově. *Lidové noviny*. 18. října 1937, 524, s. 2.

¹³⁴ Ernste Zwischenfälle in Teplitz. *Teplitz-Schönauer Anzeiger*. 18. října 1937, 243.

¹³⁵ Ruthův případ nelze překřičet. *Lidové noviny*. 20. října 1937, 528, s. 2.

¹³⁶ Ruthův případ nelze překřičet. *Lidové noviny*. 20. října 1937, 528, s. 2.

5.2 Ohlas incidentu v německých novinách

Říšský tisk rozpoutal proti Československu silnou kampaň. Hned 20. října si *Lidové noviny* stěžovaly, jakým způsobem se říšská propaganda případu chopila. Vyčítaly berlínskému tisku, že „přináší jen zprávy německé úřední tiskové kanceláře, která (...) vykládá věc tak, jako by československá policie bez nejmenší příčiny, svévolně a nejvýš surově napadla klidné německé občany a poslance.“¹³⁷ Navíc čeští novináři vyčítali německým kolegům, že nedodržovali novinářskou objektivitu a popisovali událost pouze na základě informací podaných henleinovci, nikoliv na základě výsledků svědků nebo českých úředních zpráv.¹³⁸

Berliner Tageblatt z 20. října, se dokonce zmiňuje o „policejním teroru v Teplicích a o urážce německého národa.“¹³⁹ Zacházel až k výhrůzkám československému státu, kterému radil, aby přestal s takovými incidenty a provokacemi, protože už dávno skončila doba, kdy si takovéto chování Němci nechali líbit.¹⁴⁰ Ve vzduchu se začala vznášet výhrůžka intervence německého státu.

Ani *Völkische Beobachter* nešetřil výrazy jako „brutální útok,“ „neslýchaný případ v Teplicích“ či „případy, které (...) připomínají středověké poměry.“¹⁴¹ Stejně jako *Berliner Tageblatt* nezdráhal se *Beobachter* používat výhrůžky. Například jednomu jeho titulku stálo *Sudetské Němectvo varuje Prahu*. A opět byla zmiňována nevole německého národa snášet českou zvůli. *Beobachter* neváhal a svá tvrzení dokládal úvodníkem, sepsaným emigrantem z Československa Karlem Viererblem. Ten viděl Československý stát jako kolébku lži, nenávisti a vraždy. Tvrdil, že již za války čeští dezertéři na Sibiři nemilosrdně vyvražďovali německé zajatce i obyvatelstvo a že teror neustal ani

---

¹³⁷ *Tamtéž.*

¹³⁸ *Tamtéž.*

¹³⁹ *Tamtéž.*

¹⁴⁰ *Tamtéž.*

¹⁴¹ *Tamtéž.*

po válce a po ustanovení samostatného Československého státu. Češi prý Němce tyranizují, šikanují a již desetitisíce z nich donutili k sebevraždě nebo jinak ohrozili jejich existenci. Viererbl dokonce tvrdí, že Československo „odsoudilo miliony k hladomoru.“¹⁴²

Berlín rozpoutal nadmíru štvavou kampaň. *Berliner Börsenzeitung* z údajných provokací obviňoval rovnou celý stát. Ten prý měl teplické i jiné incidenty a roztržky pod patronací. Dokonce přichází s názorem, že Češi jsou jen „malí, ale povolní zaměstnanci ... žaláři.“¹⁴³ Zmiňovanými žaláři pak neměli být nikdo jiný než Francouzi. *Berliner Börsenzeitung* totiž s pohoršením připomíná, že Francie se zavázala poskytnout „Československu pomoc za všech okolností.“¹⁴⁴

Kampaň se však každým následujícím dnem ještě stupňovala. Ve středu 20. října se ve *Völkische Beobachter* opět objevil úvodník od Viererbla, kde autor otevřeně psal o teplickém incidentu jako o „předehře k veliké kampani proti sudetským Němcům“ a dokonce i o plánované „vyhlazovací kampani.“¹⁴⁵

Takovéto výroky si Československo nemohlo nechat líbit. Československý velvyslanec v Německu Dr. Mastný si ohledně štvavé kampaně stěžoval osobně ministru zahraničních věcí Konstantinu von Neurathovi. Ten však reakci německého tisku schvaloval. Podle něj bylo jasné, že německý národ bude na takový přehmat československé policie, jak incident nazýval, reagovat velmi ostře. Podle Neuratha je jediného viníka vzniklé kampaně nutno hledat ne v Německu, ale v Československu.¹⁴⁶ Německý tisk tedy jen zachycoval rozhořčení německého národa. S tím ovšem nesouhlasila česká strana. Ta viděla v pobuřujících a štvavých člancích pouze ruku ministerstva propagandy, nikoliv hlasy lidu.¹⁴⁷

---

¹⁴² Náš protest v Londýně. *Lidové noviny*. 21. října 1937, 530, s. 2.

¹⁴³ *Tamtéž*.

¹⁴⁴ *Tamtéž*.

¹⁴⁵ Berlínská kampaň pokračuje. *Lidové noviny*. 22. října 1937, 532, s. 2.

¹⁴⁶ Náš protest v Londýně. *Lidové noviny*. 21. října 1937, 530, s. 2.

¹⁴⁷ Berlínská kampaň pokračuje. *Lidové noviny*. 22. října 1937, 532, s. 2.

5.3 Ohlas incidentu v českých novinách

Teplický incident zaplnil také přední stránky českých novin. Reakce nebyly tak bouřlivé jako tomu bylo v německé tiskové agendě, ale přesto v článcích zazníval i tón kritiky proti rozpoutané kampani. V prvních dnech se všechny noviny zaměřovaly na popis událostí. Informace o sjezdu, o Frankově napadení policistů a jeho odvodu na stanici. Když následující dny rozvířil incident mezinárodní novinářské kruhy, deníky rychle reagovaly. Informovaly, který zahraniční časopis o Teplicích-Šanově píše, a jakým stylem. Z *Lidových novin* se tak dovídáme o článcích z *Berliner Tageblatt*, *Völkische Beobachter* a dalších, nejen německých tiskovin.

Český tisk se snaží nastalou situaci vysvětlit a ukázat ji v širším kontextu . Dočítáme se, že kampaň jen „odvádí (...) pozornost od Ruthy“¹⁴⁸ a že byla „teplická příhoda volebním manévrem Henleinovců.“¹⁴⁹ Hledaly se tedy důvody a příčiny, proč Henleinovci útok vyprovokovali. Že by šlo o incident vzešlý z české strany, se vůbec neuvažovalo. S povděkem byly předávány čtenářům zprávy o anglických a francouzských novinách, které Sudetoněmeckou stranu za její chování odsuzovaly.

Hlavním rozdílem mezi reakcemi obou zemí je, že Německo vznášelo další a další kritiku na hlavu Československého státu, vyhrožovalo a spílalo mu, kdežto Československo, nechtíc dělat z jedné rvačky velkou aféru, se snažilo věc spíše vysvětlit a informovat o zahraničních reakcích.

---

¹⁴⁸ Odvádí se pozornost od Ruthy. *Lidové noviny*. 19. října 1937, s. 2.

¹⁴⁹ Teplická příhoda volebním manévrem Henleinovců. *Národní listy*. 21. října 1937, 33, s. 2.

5.4 Ohlasy incidentu v tisku dalších států Evropy

Zprávy o událostech v Teplicích-Šanově se během následujících dnů a týdnů objevily v dalších státech Evropy, českoslovenští vyslanci posílali Ministerstvu zahraničních věcí zprávy o reakcích v Dánsku, Francii, Belgii, Velké Británii a dalších. Periodika jako *The Times*, *Temps*, *La Croix*, *Berlingske Tidende*, *Nationaltidende* vyjadřovaly vesměs myšlenku, že incident se stal záminkou pro německou kampaň proti Československu, kterou však nelze brát jako ojedinělou, naopak, že jde o periodicky se opakující fenomén.¹⁵⁰

Z francouzských novin se ozývaly obavy, že takovéto projevy nespokojenosti německé menšiny v Československém státě podporují a potvrzují snahu Německa ovládnout prostor Střední Evropy. *Figar* však připomínal Henleinovi:

„Kdyby v této zemi existovala jen jedna setina režimu, jenž kvete v Německu, již dlouho pan Henlein a jeho přívrženci by snili v koncentračních táborech. Německo, které vychvaluje autoritativní režim a posmívá se demokracii, vzbuzuje úsměv, když vytýká Československu, že utlačuje nesnesitelným způsobem své příslušníky německého jazyka. Ve skutečnosti Henlein může udržovati v Československu hnutí, které III. Říše by nesnesla ani vteřinu.“¹⁵¹

Petit Parisien varoval SdP, že její „jednání vzbuzuje pozornost v Paříži, Moskvě i Londýně“ a že Československo je sice malou zemí, ale „jeho odvaha je příslovečná a má mocné přátele.“¹⁵² Těmto mocným přátelům navíc velmi záleží

---

¹⁵⁰ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva vyslanectví v Paříži Ministerstvu zahraničních věcí.

¹⁵¹ *Tamtéž.*

¹⁵² *Tamtéž.*

na existenci Československa, protože je „nezbytným prvkem rovnováhy evropské.“¹⁵³

L'Oevre polemizoval nad úlohou sudetských Němců a psal o nich, že mohou být „mostem mezi Německem a Československem, ale rovněž pákou Německa proti Československu.“¹⁵⁴

Anglická periodika zase zdůrazňovaly souvislost s Ruthovou aférou a snahu Sudetoněmecké strany o zamaskování jejích neblahých následků.¹⁵⁵ Zahraniční média tedy stály za Československem a německou kampaň odsuzovaly.

Zatímco francouzská a anglická média se snažila shánět informace z českých i německých zdrojů, kupříkladu dánské noviny předávaly zprávy výhradně z berlínského tisku. V listu *Nationaltidende* se psalo o „neslýchané surovosti, kterou si německý národ nemůže dáti líbit.“¹⁵⁶ *Berlingske Tidende* přinesl článek o Teplicích-Šanově na první stránce a také popisoval „týrání německých poslanců (...) policií.“¹⁵⁷

Lokální potyčka tedy narostla mezinárodního vřhlu a hlavní evropské deníky se vrhly do interpretací, proč právě tato malá rvačka může být katalyzátorem pro běh věcí v Československé republice.

---

¹⁵³ *Tamtéž.*

¹⁵⁴ *Tamtéž.*

¹⁵⁵ Náš protest v Londýně. *Lidové noviny*. 21. října 1937, 476, s. 2.

¹⁵⁶ SOKA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, Zpráva vyslanectví Československé republiky v Kodani Ministerstvu zahraničních věcí.

¹⁵⁷ *Tamtéž.*

6 RUTHOVA AFÉRA

Jak už bylo několikrát zmíněno, teplický případ měl být mimo jiné zástěrkou pro aféru, která Sudetoněmeckou stranu zkompromitovala před zraky jejích sympatizantů.

10. října 1937 přinesly *Lidové noviny* zprávu, převzatou z deníku *Die Zeit*. Architekt Heinz Rutha byl 8. října téhož roku v Praze zatčen a převezen do policejního vězení v Liberci. Nebyl jediným zatčeným, spolu s ním byl do vazby vzat i vydavatel listu *Folk und Führung* dr. Walter Rohn a dalších pět osob.¹⁵⁸ Důvodem jejich zadržení bylo podezření z homosexuality. Homosexualita byla v té době nezákonná, porušovala zákon číslo 117/1852, §129b, který mluví o zločinech smilstva, konkrétně o smilstvu mezi osobami téhož pohlaví.¹⁵⁹

Lidové noviny dále zmiňují detaily zatčení:

*„Dne 6. října objevily se orgány pražské státní policie v místnostech nakladatelství sudetoněmeckých novin a provedly domovní prohlídku. zároveň byl arch. Jindřich Rutha předveden na pražské policejní ředitelství a tam zatčen. Ještě téhož dne byl arch. Rutha odevzdán policejnímu ředitelství v Liberci.“*¹⁶⁰

Rutha nebyl bezvýznamným politikem, byl pověřencem pro věci národnostní a menšinové, vedoucí zahraničního oddělení strany, tedy vysoko postavený politik v Sudetoněmecké straně. Hned po jeho zatčení se vyrojily dotazy, zda-li nemůže mít tento zákrok důvody politické, nejedná-li se

---

¹⁵⁸ Henleinovská *Zeit* o Ruthovi. *Lidové noviny*. 10. října 1937, 510, s. 2.

¹⁵⁹ MUHROVÁ, Kateřina. *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. 2010. 78 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

¹⁶⁰ Henleinovská *Zeit* o Ruthovi. *Lidové noviny*. 10. října 1937, 510, s. 2.

o úmyslné zdiskreditování významného člena SdP.¹⁶¹ Policejní ředitelství však ujišťovalo, že zadržení žádné politické pozadí nemá, že jediným důvodem je překročení trestního zákona.

Všichni si uvědomovali, že zatčení takto postaveného politika by mohlo vyvolat vlny odporu a nepokojů. *Lidové noviny* prohlašují:

„Jestliže pak vše opravdu nemá politického pozadí a nesleduje žádný politický cíl, jak se z úředních míst prohlašuje, musí se případ projednávat podle zákona tak, aby se nemohla vynořit žádná pochybnost o tom, že trestně procesní předpisy nebyly úzkostlivě dodrženy.“¹⁶²

Z článku lze vycítit citlivost tématu a situace, obava, jak by německá strana reagovala, kdyby se v procesu vyskytla byť jen jediná chyba ve vedení. Česká strana se obávala jakéhokoli problému, který by jí v mezinárodním měřítku mohl znepříjemnit situaci.

Snahu odvrátit podezření, že by se mohlo jednat o politicky motivované zatčení můžeme vidět i následující ukázce z téhož článku:

„Není pravda, že ostatní zatčení jsou vesměs vynikající členové sudetoněmecké strany. Ve skutečnosti vykonává z nich funkci ve straně jediný dr. Rohn jako vydavatel Volk und Führung. Část osob do věci zapletených nemá žádného postavení ve straně, ba je i v odporu ke straně a architektu Ruthovi.“¹⁶³

Ruthův případ zaplnil stránky téměř všech českých novin. Všechny tiskoviny neopomíjely připomenout, že jde o muže blízkého Konrádu

---

¹⁶¹ Nebyl by to první takovýto pokus o zdiskreditování. Kupříkladu Karl Hermann Frank byl v počátku své kariéry obviněn z nevěry a nemanželského dítěte. In MOULIS, M; TOMÁŠEK, D. *K. H. Frank*.

¹⁶² Henleinovská Zeit o Ruthovi. *Lidové noviny*. 10. října 1937, 45, s. 2.

¹⁶³ *Tamtéž*.

Henleinovi a zastávajícího významnou funkci. Oproti tomu německý tisk se snažil příliš na případ neupozorňovat. Straně nemohlo být vhod, aby byla v očích svých voličů a podporovatelů zdiskreditována takovouto nepříjemnou aférou.

Zatímco české noviny rezervovaly po několik dní Ruthovi první stránky, články v německém tisku se omezovaly na kratší odstavec na stranách, které již nebyly tak na očích.

Nedá se však říci, že by se německá strana od Ruthy distancovala úplně. Alespoň ne na začátku vyšetřování. Sám Henlein po Ruthově zatčení prohlásil ve veřejném projevu, že za Ruthou stojí a že za vším je snaha pošpinit dobré jméno Sudetoněmecké strany. Avšak po usvědčujících důkazech, které se k případu množili Henlein od dalšího podporování Ruthy ustoupil.

Vyšetřování obvinění z homosexuality nakonec nemohlo být dovedeno do konce. Dne 6. listopadu, tedy měsíc po zatčení Ruthy, se v tisku objevily zprávy o jeho smrti. Heinz Rutha byl od 9. října ve vyšetřovací vazbě. V cele pobýval sám. Když 6. října o půl sedmé ráno obcházel dozorce cely, všiml si, že obviněný ještě není vzhůru. Ležel v posteli a nereagoval na dozorcovy pokyny. Ten tedy vstoupil do cely, aby ho probudil k snídani. Když však došel až k lůžku, poznal, že příkrývky jsou jen naaranžovány tak, aby při zběžném pohledu vězeňským okénkem, kterým dozorcí kontrolují vězně při obchůzkách, nebylo poznat, že obžalovaný není v posteli. Rutha použil k maskování i své vězeňské přezůvky, které nechal vykukovat zpoza pokrývky, čímž naznačil nohy.¹⁶⁴

Když se dozorce rozhlédl po cele, uviděl Ruthovo bezvládné tělo v záchodovém výklenku. Měl ústa ucpaná šátkem a nohy svázané kravatou. Kolem krku měl utáženou podvazkovou stuhu. Šátkem a kravatou se pojistil, aby při dušení bezděčně nezpůsobil hlasité zvuky, které by mohly přivolat dozorce.

---

¹⁶⁴ Sebevražda architekta J. Ruthy. *Národní politika*. 6. listopadu 1937, 304, s. 4.

K nálezu těla byl ihned přivolán vězeňský lékař. Ten určil hodinu smrti kolem půlnoci¹⁶⁵ z 5. na 6. listopadu a potvrdil, že se jistě jedná o sebevraždu.¹⁶⁶

Vyšetřování se ujala komise složená z vyšetřujícího soudce JUDr. Blažka, soudních lékařů MUDr. Gintze a MUDr. Zozla, státního zástupce dr. Zumpfa a soudních svědků poslance SdP dr. Neuwirtha a inspektora Jelínka.¹⁶⁷ Byla potvrzena sebevražda oběšením a sestaven její pravděpodobný scénář.

Rutha se na ni dobře připravil. Naaranžoval postel a schoval se za dřevěnou zástěnu záchodu, který měl v cele. Počkal, až dozorce udělá zběžnou kontrolu vězně a vzdálí se. Na zemi rozprostřel své pyžamo, aby zabránilo hluku, který by mohl způsobit svým pádem, kdyby podvazek povolil. Ústa si zacpal roubíkem a nohy svázal. Podvazkovou stuhu pak připevnil k závěrce dveří.

Z vyšetřování vyplynulo, že smrt nebyla zaviněna vězeňskou službou či jejím nedbalým kontrolováním vězňů.¹⁶⁸

V Ruthově pozůstalosti v cele byly nalezeny knihy, ve kterých byly poznámky datované 24. a 29. října, které se týkali jeho pohřbu a majetku. Nebylo tedy nejmenších pochyb, že Rutha si vzal život sám. Tisk orientovaný na stranu sudetoněmeckých Němců však přesto viděl v Ruthově sebevraždě známku selhání českých úřadů. *Die Zeit* uváděl za důvod sebevraždy vězeňskou psychózu. Žádá proto propuštění všech ostatních zadržených z obavy, aby je nepotkal stejný osud. Upozorňuje také, že Rutha si sebevraždu rozhodně neplánoval. Ještě den před svou smrtí se prý optimisticky vyjadřoval o tom, že žádná podezření jistě prokázána nebudou.¹⁶⁹ Tomuto tvrzení však odporují nalezené zápisky, které by se daly považovat za jakousi závěť.

---

¹⁶⁵ Jiné prameny, např. *Národní politika*. 6. listopadu 1937, 304, s. 4, uvádějí až třetí či čtvrtou hodinu ranní.

¹⁶⁶ Sebevražda potvrdila podezření. *Lidové noviny*. 6. listopadu, 555, s. 2.

¹⁶⁷ Sebevražda architekta J. Ruthy. *Národní politika*. 6. listopadu 1937, 304, s. 4.

¹⁶⁸ *Tamtéž*.

¹⁶⁹ Po Ruthově sebevraždě. *Lidové noviny*. 7. listopadu 1937, 557 s. 2.

Deník *Bohemia* poznamenává jiný názor na Ruthovu sebevraždu. Rutha prý sáhl k radikálnímu řešení, když viděl, že jeho kariéra je zničena a že jeho činy poskvrnili jméno Sudetoněmecké strany.¹⁷⁰

Křesťansko-sociální *Die Presse* píše o situaci značně kriticky:

*„Sudetští Němci mohou být už na mnohé své národní vůdce opravdu pyšní. Jedni prchli do Německa, a mají tam bezpečná státní místa a novinářská místa, jiní, jako Rutha, skončili sebevraždou.“*¹⁷¹

Die Presse otiskuje také názor, který zastávala zřejmě většina lidí. Totiž že Rutha se svou sebevraždou doznal k činům, kvůli kterým byl vyšetřován.

Než bylo Ruthovo tělo 12. listopadu 1937 zpopelněno v krematoriu, byla mrtvola ještě jednou pitvána. Úřady chtěli zabránit jakékoli kampani, která by se mohla zvednout po Ruthově pochování. Kdyby totiž bylo tělo zpopelněno bez předchozí pitvy podepsané soudními znalci, mohla by Sudetoněmecká strana rozvířovat zprávy, že Ruthova smrt nebyla zaviněna samotným architektem. Tělo by bylo spáleno a nikdo by již nemohl prokázat opak. Proto tedy ještě jedna důkladná pitva, Při ní bylo zaznamenáno, že kůže na celém těle je neporušená, nejsou patrné známky boje s cizí osobou. Byla nalezena tři zlomená žebra, kolem kterých však nebyl nalezen žádný hematom, tudíž byla zaviněna nejspíše posmrtnou manipulací s tělem. Bylo však také vyloučeno špatné zacházení s mrtvolou, protože drobné oděrky i zlomená žebra a jiná zranění nalezená na mrtvole jsou při takových případech časté.¹⁷²

Ruthova aféra rozvířila na několik týdnů situaci kolem Sudetoněmecké strany. Rozdmýchala diskuze o důvěryhodnosti jejích zástupců a vůdců.

---

¹⁷⁰ *Tamtéž.*

¹⁷¹ *Tamtéž.*

¹⁷² Obrana proti propagandě šeptem. *Lidové noviny*. 13. listopadu 1937, 570, s. 2.

Zkomplikovala tak postavení strany v české politice a ta se musela bránit. Proto byl také Rutha aktérem teplického incidentu, když jen nepřímo.

7 ZÁVĚR

Předválečná situace nebyla jednoduchá v žádném ze států Evropy. Stejně jako ostatní země starého kontinentu se Československá republika musela vyrovnávat s těžkou hospodářskou krizí, která měla za následek kromě tíživé ekonomické situace také vzrůst oblíbenosti radikálně smýšlejících skupin. Nebezpečné pro Československo bylo, že příslušníky největších takovýchto skupin, mezi nimiž byly i některé politické strany, se kterými bylo nutno počítat při organizaci a správě země, byli Němci. Navíc početná skupina německého obyvatelstva ve státě sympatizovala s Hitlerovým nástupem a jeho myšlenkou sjednocení veškerého německva.

Němci, zvláště ti sudetští, jsou někdy označováni jako Hitlerova pátá kolona. Příznačnost tohoto přízviska se dobře ukazuje právě na teplickém incidentu. Demonstruje, že v Československé republice, byl velmi silný element, který usiloval o zničení státu, o jeho roztržštění. Obhajoba tohoto počínání byla jasná, německý národ měl mít právo na sebeurčení.

Není pravda, že by stát německou menšinu utiskoval, snažil se s ní v mnoha věcech dohodnout, ale nikdy nepřistoupil na řešení, že by se německé obyvatelstvo připojilo, i s kusem československého území, k samotnému Německu. Jenže to byl přesně cíl, ke kterému postupně Sudetoněmecká strana, která formálně zastupovala německou menšinu (i když ne všichni Němci s tím souhlasili), došla. SdP dospěla k názoru, že nejsnáze svého cíle dosáhne, pokud se do česko – německých sporů zapojí i některé zahraniční síly. Bylo nutno dokázat, že Československo své menšiny diskriminuje a potlačuje jejich práva.

Hlavní aktér potyčky s policií v Teplicích-Šanově, Karl Hermann Frank, měl pro roli utlačovaného německého politika dobré dispozice. Od mládí byl velmi dravý, prosazoval své cíle nehledě na okolí a svůj protičeský postoj dával všem najevo. Dodnes zůstává otázkou, jak moc spontánní incident byl. Na předem plánovanou nebo připravovanou akci poukazuje rychlost, s jakou se

zprávy o něm rozšířili do většiny evropských států. Druhý den už celé sousední Německo vědělo o událostech, které následovaly po krajském dni SdP, a on den později zaplnily zprávy o Teplicích i další zahraniční deníky. Také okamžitá Henleinova reakce zformulovaná do dopisu prezidentu Benešovi podporuje tyto spekulace. Přímé důkazy však chybí.

Zatímco otázka plánování incidentu zůstává otevřená, jeho vyprovokování německou stranou je téměř jisté. Výzdoba divadla při krajském sjezdu odkazující na nacistické Německo, plamenné projevy řečníků, kteří mluvili proti republice, výpovědi policistů i náhodných svědků o Frankově agresivitě, zranění českých policistů, využití incidentu k protičeskoslovenské propagandě v zahraničí – ve světle těchto faktů se nahodilost Teplického incidentu jeví velmi nepravděpodobně.

Při snaze pochopit příčiny incidentu, který se odehrál v severočeském lázeňském městě, je třeba se také podívat na kontext doby. Sudetoněmecká strana se nacházela v těžké situaci, potřebovala oslovovat ještě větší základnu potenciálních voličů. Navíc byla otřesena aférou týkající se Heinze Ruthy. Konrád Henlein pochopil, že nejjednodušší a nejefektivnější způsob, jak vyřešit všechny tyto problémy najednou, bylo najít společného nepřítele německé menšiny, který by ji dokázal stmelit a přivést pod ochranu Sudetoněmecké strany. Jeho plán ve své době opravdu zafungoval.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BDL	Bund der Landwirte.
CSV	Christlichsoziale Volkspartei
ČSR	Československá republika
DNP	Deutsche Nationalpartei
DNSAP	Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
KB	Kameradschaftbund
SDP	Sudetendeutsche Partei
SHF	Sudetendeutsche Heimatsfront

9 POUŽITÁ LITERATURA

9.1 Prameny

SOkA Teplice, Sběrka fotografií, část II/2, Historické události v letech 1918–1938

Český deník, ročník 26

Deutsche Zeitung Bohemia, ročník 110

Lidové noviny, ročník 45

Moravská orlice, ročník 75

Národní listy, ročník 77

Národní politika, ročník 55

Našinec, ročník 73

Teplitz-Schönaauer Anzeiger, ročník 77

9.2 Sekundární literatura

BALLING, Mads Ole. *Von Reval bis Bukarest*. Kopenhagen: B. Stougaard Jensen, 1991. 933 s. ISBN 87-983829-4-2.

BIMAN, Stanislav. *Kdo byl kdo v Říšské župě Sudety 1938-1945*. Ústí nad Labem: Albis international, 2003. 306 s. ISBN 80-86067-81.

BUDINSKÁ, Jitka. *Kapitoly z dějin lázeňství*. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 2006. 164 s. ISBN 80-85321-43-2

BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci : 1918-1938*. Praha: Academia, 2006. 846 s. ISBN 80-200-1440-3.

FRANZEL, Emil. *Sudetendeutsche Geschichte*. Würzburg: Bechtermünz Verlag, 1997. 491 s. ISBN 3-86047-307-7.

HOFFMANN, František. *Středověké město v Čechách a na Moravě*. Praha: Lidové noviny, 2009. 712 s. ISBN 978-80-7106-543-2

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Praha: Libri, 2003. 803 s. ISBN 80-7277-030-6.

KOCOURKOVÁ, Květoslava. Teplický incident: In *Vznik a vývoj iredentistických snah německého obyvatelstva v letech 1918-1945*. Ústí nad Labem: Krajská správa Sboru národní bezpečnosti, 1987.

KOCOURKOVÁ, Květoslava; VILÍM, Karel. *Teplice*. Praha- Litomyšl: Paseka, 2009. 77 s. ISBN 978-80-7185-966-6.

KURAL, Václav a kol. *Studie o sudetoněmecké otázce*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1996. 231 s.

KURAL, Václav; RADVANOVSKÝ, Zdeněk. *"Sudety" pod hákovým křížem*. Ústí nad Labem: Albis international, 2002. 547 s. ISBN 80-86067-66-1.

LUKEŠ, Igor. *Československo mezi Stalinem a Hitlerem*. Praha: Prostor, 1999. 374 s. ISBN 80-7260-015-X.

MORELL, Sydney. *Viděl jsem ukřižování*. Brno: JOTA, 1995. 192 s. ISBN 80-85617-64-1.

MOULIS, Miloslav; TOMÁŠEK, Dušan. *K. H. Frank: Vzestup a pád karlovarského knihkupce*. Praha: Epoque, 2003. 443 s. ISBN 80-86328-21-X.

NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu: Z historie sudetoněmeckého fašismu v letech 1933-1938*. Praha : Naše vojsko, 1987. 235 s.

PEER, Přemysl. *Dějiny Teplicka do roku 1848*. Teplice: Oblastní muzeum Teplice, 1969. 84 s.

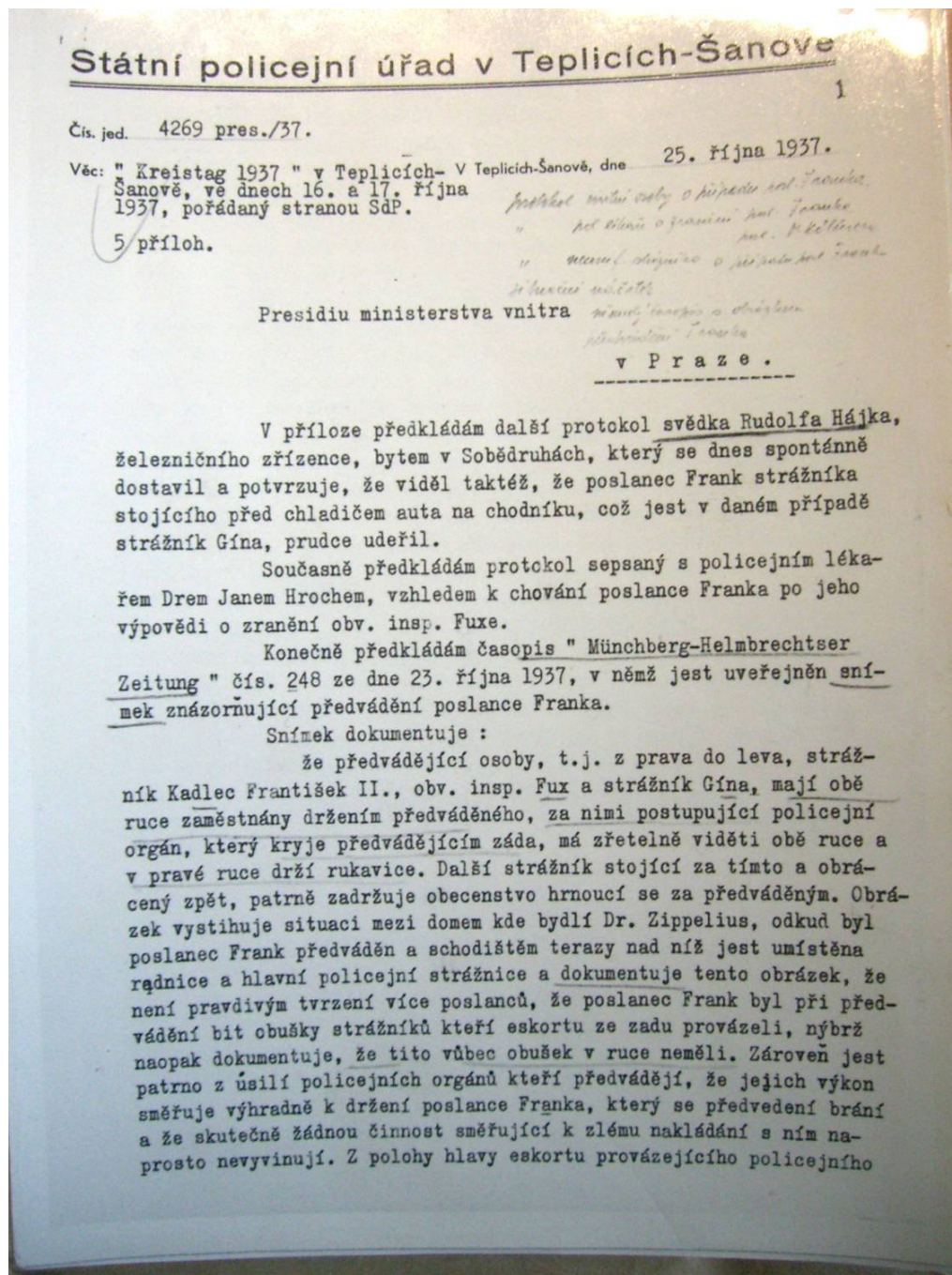
RÁDL, Emanuel. *O německé revoluci; K politické ideologii sudetských Němců*. Praha: Masarykův ústav Akademie věd ČR, 2003. 143 s. ISBN 80-86495-17-5.

RICHTER, Karel. *Sudety*. Praha: Fajma, 1994. 199 s. ISBN 80-85374-22-6.

ZELENÝ, Karel. *Vyhnání Čechů z pohraničí*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1996. 237 s. ISBN 80-85864-16-9.

ZIMMERMANN, Volker. *Sudetští Němci v nacistickém státě*. Praha: Prostor; Argo, 2001. 577 s. ISBN 80-7203-390-5.

10 PŘÍLOHY

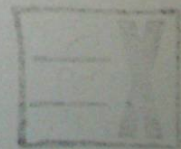
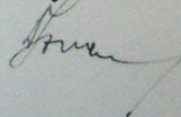
Obr. 1. Zpráva popisující fotografii odvodu Karla Hermanna Franka v časopise Münchberg-Helmbrechtser, str. 1.

orgána jest viděti, že pozoruje situaci z prava, t.j. směrem k domu odkud předvedení nastalo. Okolnost, že snímek byl pořízen, jak jest patrné, naprosto nerušeně a z poměrné blízkosti, vylučuje další tvrzení poslanců, že stráž zakročovala obušky, neboť nelze připustiti, že by za podobných okolností mohl býti tento snímek pořízen.

Současně přikládám situační nákres, z něhož vysvítá, z kterého místa byla fotografie zachycena a z něhož jde na jevo vzdálenost od místa předvedení k schodišti resp. ža na hlavní strážnici.

K příslušnému telefonickému dotazu, pokud se týče chování Konrada Henleina při zákroku, podávám zprávu, že prohlídkou protokolů bylo nyní zjištěno, že z protokolu neuniformovaného strážníka Vladimíra Klímy, který byl svého času předložen, jde na jevo, že skutečně Konrad Henlein do auta vstoupil a usedl v zadu vozu, dále usedli do vozu dvě dámy a jeden muž. Dokonce i dvířka byla již uzavřena a z toho důvodu dělala stráž volné místo k odjezdu vozu. Tato okolnost prokazuje nadevší pochybnost opět nepravdivé výpovědi poslanců kteří tvrdí, že Frank, chtěje vstoupiti do vozu byl odvrácen, poněvadž do vozu ani nevstoupil. Souhlasnou výpovědí takřka veškerých svědků jest prokázáno, že k jeho incidentu došlo asi 3 kroky před chladičem / útok proti strážníku Gínovi / a snažil-li se po tom poslanec Frank dostat k dvířkům auta, učinil tak patrně ve snaze uniknouti orgánům, proti nimž se dopustil násilí, ačkoliv původně v autu jeti neměl. Dále prokazuje tato okolnost, že Konrad Henlein nebyl očitým svědkem incidentu s poslancem Frankem který se stal v době, kdy on nasedal do auta a ani ze zadního sedadla kam usedl, vzhledem v předu sedícím osobám, rozhledu míti nemohl. Mohl tedy jedině viděti předvádění poslance Franka po incidentu, když z auta vystoupil a chvíli vedle něho stál, načež opětovně nastoupil a odejel.

Správce státního policejního úřadu :

Obr. 2. Zpráva popisující fotografii odvodu Karla Hermanna Franka v časopise Münchberg-Helmbrechtser, str. 2.

Obr. 3. Tělocvična Turnvereim na Královské výšině, dnes Sokolovna na Letné.

Obr. 4. Pohled na schody vedoucí z Tržního náměstí k radnici, místo incidentu.

Obr. 5. Dům, ve kterém se nacházel byt poslance Zippelia.

Obr. 6. Krušnohorské divadlo, místo konání krajského dne SdP v říjnu 1937.

11 SEZNAM PŘÍLOH

Obr. 1. SOkA Teplice, Sběrka fotografií, II/2, „Kreistag 1937“ v Teplicích-Šanově, ve dnech 16. a 17. října 1937, pořádaný stranou SdP. Obr. č. 1. a 2.

Obr. 2. Tamtéž.

Obr. 3. Tělocvična Turnvereim na Královské výšině, dnes Sokolovna na Letné (Vlastní fotografie, vyfoceno 1. 5. 2011).

Obr. 4. Pohled na schody vedoucí z Tržního náměstí k radnici, místo incidentu (Vlastní fotografie, vyfoceno 1. 5. 2011).

Obr. 5. Dům, ve kterém se nacházel byt poslance Zippelia (Vlastní fotografie, vyfoceno 1. 5. 2011).

Obr. 6. Krušnohorské divadlo, místo konání krajského dne SdP v říjnu 1937 (Vlastní fotografie, vyfoceno 1. 5. 2011).

12 RESUME

This bachelor thesis entitled *“The Teplice Incident”* describes the events of October 17th 1937 in a Czechoslovak spa town Teplice-Šanov where there was a conflict between a German deputy Karl Hermann Frank and the police. Its aim is to picture the whole occasion with an emphasis on contextualization.

With a certain amount of confidence it is plausible to assume that the incident was contrived by the Sudeten German Party. The purpose of such action was partially to distract the attention paid to the charge against Heinz Rutha but mainly to depict the Czechoslovak authorities as intolerant and discriminatory. This should have gained international sympathy and prepared the ground for later demands for territorial autonomy.

The case of the Teplice incident may very well serve as an example of the politics that national Sudeten German Party applied in the time of the rise of German Nazism.